

Research Paper

Entrepreneurship Development of Rural Women's Microcredit Funds in Marvdasht County, Fars Province

Ahdiyeh Yousefi¹ and Kurosh Rezaei-Moghaddam²

1- M. Sc., Department of Agricultural Extension and Education, School of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, Iran

2- Professor, Department of Agricultural Extension and Education, School of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, Iran, (Corresponding author: rezaei@shirazu.ac.ir)

Received: 30 January 2024

Accepted: 29 April 2024

Extended Abstract

Background: The contribution of rural women to the economy of rural areas and the development of agricultural communities is widely acknowledged. Entrepreneurship development offers a promising solution to empower rural women, enhancing their efficiency and self-sufficiency. By economically empowering rural women, they gain the ability to make independent decisions and improve their household livelihoods. Rural entrepreneurship encompasses various aspects of employment and income generation within rural communities. It predominantly stems from agricultural and indigenous activities within villages. As a collective effort, entrepreneurship significantly impacts a community's employment opportunities and income levels. Moreover, fostering entrepreneurship leads to long-term economic and social sustainability, enhancing resilience and competitiveness. The present study primarily aimed to identify the determinants of entrepreneurship development within microcredit funds operated by rural women's cooperatives in Marvdasht County. This research was prompted by the pressing issue of sustainable livelihoods in rural households, which stands as a significant challenge in rural development. Addressing this issue can mitigate adverse outcomes, including rural outmigration. The study specifically focused on rural development within home-based businesses led by women who are members of microcredit funds. A central aspect explored was the mediating role of the business life cycle in this context. Analogous to the life cycle of a living organism, the business life cycle illustrates the stages from inception to decline. At each stage, implementing well-suited strategies can prolong the business's existence and contribute to its growth and development. The research delved into various factors, including personality traits, the business environment, and government policies. Their impact was rigorously assessed on entrepreneurship development. Based on the findings, practical and policy-oriented solutions were proposed for the study area, aiming to foster sustainable entrepreneurial endeavors among rural women.

Methods: This applied research was conducted using a descriptive approach. The research method employed a survey, and the research instrument consisted of a semi-structured questionnaire with both open-ended and closed-ended questions. The validity of the questionnaire was assessed by entrepreneurship experts at Shiraz University, and its reliability was measured by calculating Cronbach's alpha coefficient. The study population was selected from 375-unit home-based businesses that were members of Marvdasht County microcredit funds. The stratified random sampling method with appropriate allocation was conducted in this study. Initially, the population was divided into five distinct categories: greenhouse, processing industries, horticulture, animal husbandry, and aviculture. Subsequently, using the Krejcie and Morgan table, 190 individuals were randomly selected from these categories, ensuring proportional representation within the target population or sampling frame. SPSS₂₆ was utilized for data processing and inference of results. Additionally, the software Amos₂₄ was employed for path analysis results.

Results: Based on Pearson's correlation analysis, there were positive and significant relationships between the business life cycle and the supportive policy, incentive policy, management skills, independence, need for achievement, risk taking, self-directed education, family support, workforce, initial investment, and annual income variables. Moreover, the findings based on Pearson's correlation showed positive and significant relationships between entrepreneurship development and business lifecycle, supportive policy, incentive policy, management skills, independence, need for achievement, risk taking, self-directed education, family support, education level, workforce, initial investment, and annual income variables. According to the results of the path analysis, the effects of variables, such as the life cycle, incentive policy,

management skills, independence, control center, and seeking success were significant on entrepreneurship development, and the greatest impact on the entrepreneurship development variable belonged to the independence variable.

Conclusion: To identify the determinants of entrepreneurship development among rural women who are members of microcredit funds in Marvdasht County, the known research variables were assessed using statistical methods and path analysis. Based on the research findings, women's independence has the most significant impact on their entrepreneurship development. This underscores the importance of women's personality traits in business and its subsequent growth. Therefore, it is crucial to pay attention to their individual characteristics, particularly motivating them to take charge of their business destiny. Independence empowers women to make informed decisions about staying in or leaving a business when conditions warrant. To enhance women's self-esteem and empower them to recognize their true social and economic standing, it is suggested to organize psychological counseling sessions and utilize responsible organizations to conduct motivational classes, group discussions, and awareness campaigns. Furthermore, the results of the path analysis model demonstrate that the business life cycle, a unique feature applicable to all businesses, has a direct impact on individual entrepreneurship development. It is recommended to identify the stages of business life cycles, enabling the implementation of appropriate training at each phase. This approach can foster women's entrepreneurial activities and prevent premature dissolution, and unintentional abandonment of home-based businesses. Providing straightforward management skills training, counseling women on their economic business environment, facilitating connections among occupational groups to share firsthand experiences, establishing rural entrepreneurship hubs for discovering novel ideas, and fostering entrepreneurship among women are among the proposed strategies.

Keywords: Business Life Cycle, Entrepreneurship, Managerial Skills, Structural Equation Modeling (SEM)

How to Cite This Article: Yousefi, A., & Rezaei-Moghaddam, K. (2024). Entrepreneurship Development of Rural Women's Microcredit Funds in Marvdasht County, Fars Province. *J Entrepreneurial Strategies Agric*, 11(2), 1-20. DOI: [10.61186/jea.11.2.1](https://doi.org/10.61186/jea.11.2.1)

مقاله پژوهشی

توسعه کارآفرینی کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد
زنان روستایی شهرستان مرودشتعهديه يوسفي^۱ و كورش رضائي مقدم^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران
۲- استاد، بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران، (نویسنده مسوول: rezaei@shirazu.ac.ir)

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۲/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۰

صفحه: ۱ تا ۲۰

چکیده مبسوط

مقدمه و هدف: نقش زنان روستایی در اقتصاد روستا و توسعه جوامع کشاورزی در جهان پذیرفته شده است. توسعه کارآفرینی راهکاری است که می‌تواند جامعه زنان روستایی را به سمت بهره‌وری و خودتکایی سوق دهد. توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی موجب استقلال ایشان در تصمیم‌گیری‌ها و بهبود وضع معیشت خانوار خواهد بود. کارآفرینی روستایی به جنبه‌هایی از اشتغال و درآمدزایی در جامعه روستایی اشاره دارد که عمدتاً از فعالیت‌های کشاورزی و بومی روستا سرچشمه می‌گیرد. کارآفرینی، مجموعه تلاش‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است که موجب می‌شود وضعیت اشتغال و درآمد در یک جامعه بهبود یابد. کارآفرینی موجب پایداری بلندمدت اقتصادی و اجتماعی شده و تاب‌آوری و رقابت‌پذیری را افزایش می‌دهد. مطالعه حاضر با هدف شناسایی تعیین‌کننده‌های توسعه کارآفرینی کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی شهرستان مرودشت استان فارس انجام شد زیرا مسئله معیشت پایدار در خانوارهای روستایی به‌عنوان یکی از چالش‌های توسعه روستایی مطرح است و می‌تواند از آسیب‌های وارد شده مانند مهاجرت روستاییان جلوگیری کند. در مطالعه حاضر بر توسعه روستایی مشاغل خانگی زنان عضو صندوق‌های اعتبارات خرد با نقش میانجی چرخه عمر کسب‌وکارها تمرکز شد. چرخه عمر کسب‌وکار به‌طور خلاصه، مراحل بروز تا افول یک کسب‌وکار را به‌مانند یک موجود زنده نشان می‌دهد که در هر مرحله می‌توان با اجرای راهکارهای مناسب، انحلال یک کسب‌وکار را به تأخیر انداخت و به رشد و توسعه آن کمک کرد. متغیرهای متفاوتی چون ویژگی‌های شخصی، فضای کسب‌وکار و سیاست‌های دولتی در پژوهش حاضر مطرح و اثر آن بر توسعه کارآفرینی سنجیده شد و در پایان، راهکارهای سیاستی و کاربردی طبق نتایج برای منطقه مورد مطالعه ارائه گردید.

مواد و روش‌ها: تحقیق کاربردی به شیوه توصیفی و انجام شد. روش تحقیق به‌صورت پیمایش و ابزار تحقیق، پرسشنامه‌ای نیمه ساختارمند شامل سؤالات باز و بسته بود. روایی پرسشنامه با نظر استادان کارآفرینی دانشگاه شیراز و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت. جامعه مورد مطالعه تعداد ۳۷۵ واحد کسب‌وکار خانگی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد شهرستان مرودشت بود. روش نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی طبقه‌ای با روش انتساب مناسب بود به این صورت که ابتدا پنج فعالیت کسب‌وکار گلخانه، صنایع تبدیلی، باغداری، دامداری و مرغداری به‌عنوان طبقات تحقیق مشخص شد و سپس بر اساس جدول گرجسی و مورگان از بین طبقات، تعداد ۱۹۰ نفر به‌صورت تصادفی با انتساب متناسب و به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای پردازش اطلاعات و استنتاج نتایج توصیفی و استنباط آماری از نرم‌افزار SPSS²⁶ و برای نتایج تحلیل مسیر از نرم‌افزار Amos²⁴ استفاده شد.

یافته‌ها: بر اساس تحلیل همبستگی پیرسون، متغیرهای سیاست‌حمایتی، سیاست تشویقی، مهارت‌های مدیریتی، استقلال‌طلبی، توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، آموزش خودگردان، حمایت خانوادگی، تعداد نیروی کار، میزان سرمایه‌گذاری اولیه و میزان سودآوری رابطه مثبت و معنادار با چرخه عمر کسب‌وکار دارند. همچنین متغیرهای چرخه عمر، سیاست حمایتی، سیاست تشویقی، سیاست مشاوره‌ای، مهارت‌های مدیریتی، استقلال‌طلبی، توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، آموزش خودگردان، حمایت خانوادگی، تحصیلات، تعداد نیروی کار، میزان سرمایه‌گذاری اولیه و میزان سودآوری رابطه مثبت و معنادار با توسعه کارآفرینی دارند. طبق یافته‌های مدل تحلیل مسیر، تأثیر متغیرهای چرخه عمر، سیاست تشویقی، مهارت‌های مدیریتی، استقلال‌طلبی، مرکز کنترل و توفیق‌طلبی بر توسعه کارآفرینی معنادار است و بیشترین شدت تأثیر بر متغیر توسعه کارآفرینی مربوط به متغیر استقلال‌طلبی است.

نتیجه‌گیری: برای شناسایی تعیین‌کننده‌های توسعه کارآفرینی زنان روستایی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی شهرستان مرودشت، متغیرهای شناخته شده پژوهش با استفاده از روش‌های آماری و تحلیل مسیر مورد سنجش قرار گرفتند. بر مبنای یافته‌های پژوهش، استقلال‌طلبی زنان بیشترین تأثیر را بر توسعه کارآفرینی آنان دارد که نشانگر اهمیت ویژگی‌های شخصیتی زنان در کسب‌وکار و توسعه آن است. این یافته نشان می‌دهد که عوامل فردی و شخصیتی زنان برای توسعه کارآفرینی مشاغل ایشان مهم است؛ بنابراین توجه به ویژگی‌های شخصیتی ایشان به‌خصوص انگیزه دادن به آنها برای اینکه بتوانند سرنوشت کسب‌وکار خود را در دست بگیرند اهمیت دارد. استقلال‌طلبی به زنان کمک می‌کند که در مورد ماندن در کسب‌وکار و یا رهاکردن آن در صورت مساعد نبودن شرایط، تصمیم بگیرند. برگزاری دوره‌های مشاوره روان‌شناختی و استفاده از سازمان‌های متولی برای برگزاری کلاس‌های انگیزشی، بحث و مشاوره همگانی و آگاهی‌رساندن به زنان برای شناسایی جایگاه واقعی اجتماعی و اقتصادی خود برای بالابردن عزت‌نفس ایشان پیشنهاد می‌شود. همچنین نتایج مدل تحلیل مسیر نشان داد چرخه عمر کسب‌وکارها که یک ویژگی منحصربه‌فرد برای تمام مشاغل است، بر روی توسعه کارآفرینی افراد اثر مستقیم دارد. پیشنهاد می‌شود مراحل چرخه عمر مشاغل زنان شناسایی شود تا بتوان با ایجاد آموزش‌های مناسب در هر مرحله از چرخه عمر، فعالیت کارآفرینی زنان را توسعه داد و از انحلال زودهنگام و یا ناخواسته مشاغل خانگی جلوگیری کرد. آموزش مهارت‌های مدیریتی به زبان ساده، مشاوره با زنان در مورد فضای اقتصادی کسب‌وکار ایشان، ساماندهی و ارتباط بین گروه‌های شغلی برای استفاده از تجارب دست‌اول یکدیگر و همچنین، ایجاد هاب کارآفرینی روستایی برای کشف ایده‌های ناب و توسعه کارآفرینی در بین زنان از راهکارهای پیشنهادی خواهد بود.

واژه‌های کلیدی: توسعه کارآفرینی، چرخه عمر، زنان روستایی، مهارت‌های مدیریتی، مدل معادلات ساختاری

مقدمه

برخوردار جامعه روستایی همچون جوانان قرار می‌گیرند و شناسایی روند فعالیت اقتصادی ایشان و راه‌های کمک به این بخش از جامعه، ضروری است. کارآفرینی یکی از راه‌های کمک مؤثر به اشتغال زنان است. کارآفرینی راهکاری است که به‌وسیله آن، درآمد در جامعه افزایش می‌یابد و سطح زندگی

امروزه نقش زنان به‌عنوان بخش مهم فعال در اقتصاد روستا در جهان پذیرفته شده است و عوامل تعیین‌کننده اشتغال این بخش، در ادبیات علمی توسعه روستایی موردتوجه قرار گرفته است. با این وجود، زنان روستایی هنوز در لایه‌های کمتر

توسعه کارآفرینی زنان روستایی می‌تواند به جلوگیری از آسیب‌هایی چون مهاجرت و تغییر کاربری اراضی کمک کند و یکی از مناسب‌ترین راهکارها برای اصلاح ساختار اشتغال و اقتصاد روستایی است. چنانچه گفته شد، سرمایه‌گذاری در این بخش برای زنان دشواری‌هایی دارد و باید ساختارهای اقتصادی و اعتباری مناسب آن ایجاد شود. صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی از جمله ساختارهای اعتباری برای توسعه کارآفرینی در بین زنان روستایی است. کسب‌وکارهای کوچک در جامعه روستایی با محوریت زنان از دیرباز، دغدغه اصلی دولت‌ها بوده است. توانمندی و تاب‌آوری جامعه کشاورزی در شرایط متغیر اقلیمی و با توجه به ناکارآمدی آن، چالشی است که باید به‌وسیله یک راهکار جایگزین، به آن کمک شود. ایجاد کسب‌وکارهای کوچک در جامعه روستایی برای زنان می‌تواند تا حدودی از آسیب‌های وارد آمده بر نظام کشاورزی روستایی و تبعات آن کم کند (Badzaban et al., 2020b). صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی یک نهاد اعتباری است که زنان مستعد کارآفرین در محدوده یک روستا با عضویت در آن، اعتبارات لازم برای شروع کسب‌وکار کارآفرینانه خود را دریافت می‌کنند. این صندوق‌ها به هدف گسترش اشتغال و کاهش فقر در بین زنان روستایی و کمک به توانمندی خانوار روستایی تأسیس شده است. صندوق‌های اعتبارات خرد زنان در ابتدا در سال ۱۳۸۵ در سه روستای شهرستان گرگان اجرا شد و سپس در کل کشور گسترش یافت (Bouzarjomehri et al., 2023; Badkoo et al., 2022; Badzaban et al., 2020c). توسعه کارآفرینی بیشتر به یک فرایند اشاره دارد که در آن، تمامی زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سازماني برای یک کسب‌وکار مدنظر قرار می‌گیرد. در این فرایند، جریان‌ها و مفروضاتی به واحد تولیدی یا اقتصادی به‌عنوان درون‌داد وارد شده و برون‌دادهایی تولید می‌شود. درک سیستمی از توسعه کارآفرینی، جریان تغییر را به‌گونه‌ای در نظر می‌آورد که گویی یک زندگی و نه یک فرایند، در جریان است (Duobienè, 2013). چرخه عمر کسب‌وکار (Business life cycle) مفهومی است که این جریان زندگی در یک فعالیت اقتصادی را تعریف می‌کند. یک فعالیت اقتصادی به‌مانند یک زندگی می‌تواند مراحل مختلفی چون جوانی، بزرگسالی و مرگ را تجربه کند. مفهوم چرخه عمر به روند شروع، ادامه و پایان یک کسب‌وکار اشاره دارد (Etemad, 2022). نظریه چرخه عمر بر این دلالت دارد که کسب‌وکارها به‌مانند یک موجود زنده دارای فرایند زندگی و مرگ هستند. در چرخه عمر کسب‌وکارها مفاهیمی همچون نرخ مرگ‌ومیر و زندگی وجود دارد. اشکال متفاوت چرخه عمر در پژوهش‌ها بررسی شده است که معمول‌ترین آنها، چرخه عمر چهارمرحله‌ای شامل مراحل تولد، رشد، بلوغ و افول یا مرگ است. در مرحله تولد، کسب‌وکار نوپا شکل گرفته و شروع به فعالیت می‌کند. مانند یک کودک تازه متولد شده، این کسب‌وکار نیازمند تغذیه مناسب (سرمایه‌گذاری، راهکارهای تازه و...) و توجه حداکثری است تا در مرحله رشد به‌طور پیوسته گسترش پیدا کند. رفته‌رفته با حرکت در مسیر خود و برخورد با چالش‌ها، این کسب‌وکار در مرحله بلوغ به نقطه بهینه خود می‌رسد و از آنجا به بعد، با کمترین مشکل می‌تواند

افراد بالا می‌رود. کارآفرینی موتور خوداشتغالی افراد است و فرایندهای آن بر روی فرصت‌هایی متمرکز است که می‌تواند در اجتماع، انعطاف‌پذیری لازم برای کسب درآمد را ایجاد کند (Rezaei-Moghaddam & Izadi, 2019). در یک تعریف جامع، کارآفرینی مجموعه تلاش‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و حتی سیاسی است که موجب می‌شود وضعیت اشتغال و درآمد در یک جامعه بهبود یابد. این مجموعه فعالیت‌ها، سرمایه‌گذاری در یک بازه زمانی و مقیاس مکانی را بهبود می‌بخشد؛ موجب پایداری بلندمدت اقتصادی و اجتماعی می‌شود؛ تاب‌آوری و رقابت‌پذیری را افزایش می‌دهد و می‌تواند جامعه هدف را با شرایط دائماً در حال تغییر، سازگار کند (Badzaban et al., 2020c; Golkar Fard et al., 2020). از جمله جامعه هدف کارآفرینی، روستا و زنان هستند. کارآفرینی روستایی به جنبه‌هایی از اشتغال و درآمدزایی در جامعه روستایی اشاره دارد که عمدتاً از فعالیت‌های کشاورزی و بومی روستا سرچشمه می‌گیرد. این فعالیت‌ها می‌تواند شامل کشت محصولات زراعی، باغداری، دامداری و پرورش انواع دام، زنبورداری و تولید عسل، نوغانداری، احداث گلخانه و یا فعالیت‌های منحصر به زنان مانند تولید صنایع‌دستی، تهیه و تولید محصولات فراوری شده از شیر مانند ماست و پنیر و مانند آن باشد. کارآفرینی روستایی در جهت توسعه پایدار جامعه روستایی گام برمی‌دارد و هدف آن، کمک به ایجاد اشتغال مؤثر و پایدار با سرمایه کم و یا سرمایه‌گذاری اشتراکی در افراد جامعه است تا بهره‌وری در جامعه روستایی بالا رفته و زندگی مردم روستا به‌خصوص زنان بهبود یابد (Abdi et al., 2021; Badzaban et al., 2020a). توانمندسازی و کارآفرینی زنان روستایی باید به‌صورت پایدار انجام شود و اقدامات مقطعی، درمانگر جامعه زنان روستایی نیست (Ahmad et al., 2021). توسعه کارآفرینی به مجموعه اقدامات هدفمندی اشاره دارد که کارآفرینی را در یک جامعه به‌صورت پایدار دنبال می‌کند. در این هدفمندی، تضمین اشتغال و درآمد افرادی که با فعالیت‌های کارآفرینانه در ارتباط هستند از نظر اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی در نظر گرفته می‌شود (Shahvand et al., 2022). به‌دلیل اینکه کشاورزی، پایه و اساس اقتصادی بخش اعظم جوامع روستایی ایران است؛ باید به توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی در ایران توجه خاصی شود. زیرا زنان بخش مهم فعال در جامعه روستایی هستند و توجه به ایشان می‌تواند پایداری اقتصادی کارآفرینی روستایی را تضمین کند (Ahmadi et al., 2019). زنان به‌دلیل اینکه در بطن جامعه روستایی با باورها و سنت‌های عرفی خود حضور دارند؛ هنوز در حد ظرفیت خود به‌سمت خوداشتغالی و کسب درآمد حرکت نکرده‌اند. ایجاد فعالیت‌های کارآفرینی نیازمند سرمایه و منابع مالی است که بعضاً به‌دلیل اینکه این فعالیت‌ها، در ابتدا سرمایه‌بر هستند، ورود به آنها از توان مالی اغلب زنان روستایی بیرون است، بنابراین باید به فکر راه چاره‌ای برای توانمندی اقتصادی ایشان بود تا بتوان کارآفرینی را در بین زنان روستایی توسعه داد (Badzaban et al., 2020a; Izadi et al., 2016).

توسعه مراکز رشد کارآفرینی در مناطق روستایی، ارائه کمک‌های مالی در قالب یارانه و دسترسی آسان کارآفرینان به اطلاعات موردنیاز مهم‌ترین متغیرهای زمینه‌ای تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی هستند.

در مورد توسعه کارآفرینی از طریق صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی پژوهش‌های متفاوتی انجام شده است. بررسی سازه‌های مؤثر بر موفقیت صندوق اعتبارات خرد زنان عشایری استان فارس نشان داد که سازه‌های اقتصادی مانند دریافت وام و یا رضایت از نرخ بهره وام می‌تواند موجب موفقیت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان شود؛ اما بیشترین تأثیر به سازه‌های اجتماعی و فرهنگی مانند ارتباط و آزادی زنان در مجامع عمومی، خودآگاهی اجتماعی، نگرش نسبت به تلاش جمعی و ایفای نقش غیر از مادری و همسری و برخورداری از اختیارات بیشتر برمی‌گردد؛ بنابراین نقش سازه‌های اجتماعی و مؤلفه‌های حاصل از آن در موفقیت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی بارز است (Khosrowjerdi et al., 2023). بستر فرهنگی جامعه روستایی و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و آموزشی زنان نیز می‌تواند تضمین‌کننده پایداری این صندوق‌ها در کسب‌وکارهای خرد باشد. در صورتی که مشارکت‌های خانوادگی و اقتصادی و حمایت‌های خانوادگی از زنان افزایش یابد، زمینه‌ها و بسترهای فکری و عملی برای بالابردن مشارکت اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی در تصمیم‌گیری‌ها بالا می‌رود. در عین حال، دارایی و سرمایه‌های مشهود و نامشهود در خانواده هم‌راستا با موارد فوق، موفقیت کسب‌وکارهای زنان را تضمین می‌کند (Mahboobi, 2023; Moghaddas Farimani & Mirtorabi, 2021). هم‌زمان با کسب موفقیت در کسب‌وکار، توسعه این مشاغل باید مدنظر باشد. برای توسعه کسب‌وکار، در اختیار دادن تسهیلات کافی، مواد اولیه و نهاده‌ها، ایجاد فرصت‌های شغلی کوچک خانگی و فراهم کردن زمینه‌های ارتباطی بیشتر با کارآفرینان نمونه نیز مهم است (Hoseinzadeh et al., 2021). در مطالعات به نقش مؤلفه‌های اقتصادی (وام، اعتبارات، سرمایه اندوخته و مانند آن) و تأثیر آن بر معیشت پایدار زنان سرپرست خانوار تأکید شده است (Ahmadpour et al., 2020). مؤلفه‌های شخصیتی در کنار اقتصادی، برای بالابردن اعتماد و انگیزه ماندن در روستا اهمیت دارد و توانمندی زنان موجب بالارفتن مشارکت آن‌ها در تصمیم‌گیری و افزایش سطح استاندارد زندگی شخصی زنان می‌شود (Akhter & Cheng, 2020). چنانچه آل‌شامی و همکاران (Al-shami et al., 2019) در پژوهش خود اشاره کردند که زنانی که سطح بالای اقتدار در تصمیم‌گیری، مهارت‌های مدیریت گروهی و ارتباط بیشتری با شبکه‌های اجتماعی دارند، عملکرد بالایی در نوآوری و ایجاد مشاغل جدید دارند.

به روند متوازن رشد خود ادامه دهد. در آخرین مرحله (مرحله افول) افراد متوجه می‌شوند که کسب‌وکار، توان سابق برای ادامه و زادآوری را ندارد. در این مرحله صاحب کسب‌وکار یا باید با ایده‌های نو، دوباره این فعالیت را بازسازی و به‌سازی کند و یا اینکه کسب‌وکار به پایان کار خود رسیده و دیگر امکان فعالیت در آن وجود ندارد (Von Wobeser, 2016).

با مطالعه مبانی نظری چرخه عمر کسب‌وکارها باید گفت واژه‌شناسی چرخه عمر دلالت بر ادامه (Continuity) و یا اتمام (Failure) یک کسب‌وکار دارد. در حقیقت واژه چرخه عمر یا زندگی تلاش می‌کند با بخش‌بندی روند یک فعالیت اقتصادی، میزان درگیری این فعالیت با چالش‌های هر مرحله را مشخص کرده و یک شاخص اندازه‌گیری موفقیت یا شکست ارائه دهد (Von Wobeser, 2016). در پژوهش (Mosca et al., 2021) به بررسی ویژگی‌های سازمان در مدل چرخه عمر کسب‌وکار اشاره شد و یافته‌ها نشان داد که مدل چرخه عمر به‌مانند یک موتور (Engine) قابل ارتقا و تنظیم می‌تواند در شرایط عدم قطعیت، به سازمان‌ها کمک کند که به‌طور مستقل و در تنوع فعالیت‌های اقتصادی، شرایط بهینه را تجربه کرده و به مرحله افول نرسند. پژوهش (Shahrabi et al., 2019) رشد و پویایی فعالیت‌های خرد و متوسط را در مدل چرخه عمر بررسی کرد. نتایج نشانگر آن است که انعطاف‌پذیری سازمان فعالیت اقتصادی در شناسایی چالش‌های پیش‌رو با استفاده از مدل چرخه عمر امکان‌پذیر است. همچنین چارچوب چرخه عمر به کسب‌وکار اجازه می‌دهد قبل از بروز بحران، استراتژی مناسب را تدارک دیده و استفاده کند. همچنین در پژوهش (Matejun & Mikoláš, 2017) تلاش شد سطوح مراحل چرخه عمر با توجه به فرایندهای توسعه‌ای سازمان تعیین گردد. یافته‌ها نشان داد که ثبات و یا پویایی در هر مرحله از حیات کسب‌وکار در صورتی که منطبق با مراحل چرخه عمر باشد؛ سازمان می‌تواند استراتژی لازم را برای مانایی را در خود ایجاد کند. در مرحله افول یا مرگ، بازسازی و بهینه‌سازی سازمان به سرمایه‌گذاری مناسب و شناسایی و درک سازه‌های اثرگذار داخلی و خارجی وابسته است که می‌توان با تعیین مراحل چرخه عمر کسب‌وکار سازمان به این مهم دست یافت.

چنانچه گفته شد توسعه کارآفرینی فرایندی پویا و دارای زمینه‌های متفاوت است که در پژوهش‌های متفاوت به نقش این بسترها اشاره شده است. بسترها می‌تواند بازدارنده و یا حمایت‌کننده باشد. از جمله بسترهای بازدارنده توسعه کارآفرینی اشاره شده در پژوهش احسانی‌فر و همکاران (Ehsanifar et al., 2018) می‌توان از عدم اعتماد تولیدکنندگان به یکدیگر، نرخ بالای سود بانکی، نوسان شدید قیمت نهاده‌ها، نارسایی‌های حمایتی و سیاستی دولت و ضعف زیرساخت‌ها نام برد. در پژوهش حکمت‌یار و داودیان (Hekmatyar & Davoodian, 2020) به موانع دیگری چون نداشتن پشتوانه مالی و پس‌انداز کافی، پایین بودن سطح سواد زنان روستایی و وجود محدودیت‌های زیاد برای فعالیت اقتصادی مستقل زنان اشاره شده است. عوامل زمینه‌ای اثرگذار بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی در شهرستان آبادان موضوع پژوهش Khosravipour et al., 2021 بود. یافته‌ها نشان داد ایجاد و

(Movahedi & Pouya, 2023). همچنین راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط زنان روستایی و راهکارهای توسعه مشاغل مرتبط با زنان در دیگر پژوهش‌ها مورد بررسی قرار گرفته است (Movahedi & Pouya, 2023; Seyed Tabatabaei & Fatemi, 2023). در جدول ۱ جمع‌بندی مطالعات مربوط به ادبیات پژوهش مشاهده می‌شود.

در پژوهش‌ها به نقش صندوق‌های اعتبارات خرد بر معیشت پایدار زنان روستایی اشاره شده است (Bouzarjomehri *et al.*, 2023; Kiyani & Ghanbari, 2022a, 2022b; Mashapure *et al.*, 2022; Ahmadpour *et al.*, 2021). جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و ویژگی‌های فردی اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی نیز در پژوهش‌های متفاوت تأکید شده است

جدول ۱- جمع‌بندی مطالعات مربوط به ادبیات پژوهش

Table 1. Summary of studies related to research literature

موضوع (Subject)	مؤلفه کلیدی (Key component)	پژوهشگر (Scholar)
بررسی سازه‌های مؤثر بر موفقیت صندوق اعتبارات خرد زنان عشایری استان فارس Factors affecting the success of nomadic women's micro-credit funds: The case of Fars province	اعتبارات خرد Micro credit زنان عشایری Nomadic women	Khosrowjerdi <i>et al.</i> , 2023
تحلیل دستاوردها و موانع صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی، مورد مطالعه: استان گلستان Analysis of achievement and barriers of rural women micro credit funds, Case study: Golestan province	اعتبارات خرد Micro credit زنان روستایی Rural women موفقیت‌های کسب‌وکار Business achievement	Mahboobi, 2023
عوامل مؤثر بر پایداری کسب‌وکارهای روستایی راه‌اندازی شده توسط زنان عضو صندوق‌های اعتباری خرد در استان مازندران Factors affecting the sustainability of rural businesses launched by women who are members of microcredit funds in Mazandaran province	عوامل زیرساختی Infrastructure factors عوامل سیاست‌گذاری Policy Factors عوامل محیطی - جغرافیایی Environmental-geographical factors شغل پایدار Sustainable business	Hoseinzadeh <i>et al.</i> , 2021
شناسایی عوامل زمینه‌ای اثرگذار بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی در شهرستان آبادان Identifying the factors affecting the development of rural women entrepreneurship in Abadan county	توسعه کارآفرینی Entrepreneurship development صندوق‌های اعتبارات خرد روستایی Rural microcredit funds	Khosravipour <i>et al.</i> , 2021
تحلیل مؤلفه‌های تسهیل‌کننده توانمندی اقتصادی زنان روستایی (مورد مطالعه اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی استان سمنان) Identification of economic empowerment facilitators of rural women (A case on members of rural women's micro-credit funds in the province of Semnan)	زنان روستایی Rural women توانمندسازی Empowerment مشارکت اقتصادی Economic participation	Moghaddas Farimani & Mirtorabi, 2021
مدل‌های چرخه عمر سازمان: طراحی یک دیدگاه Organizational life cycle models: a design perspective	چرخه عمر سازمان Organizational life cycle ویژگی‌های داخلی Internal characteristics شرایط بیرونی External conditions	Mosca <i>et al.</i> , 2021
عوامل مؤثر بر معیشت پایدار زنان سرپرست خانوار عضو صندوق‌های اعتباری خرد در مناطق روستایی (مطالعه موردی: مناطق روستایی شهرستان قائمشهر، ایران) Factors affecting the sustainable livelihood of female household heads as the clients of microcredit funds in rural areas (Case study: Rural areas of Ghaemshahr county, Iran)	زنان سرپرست خانوار Female household heads معیشت پایدار Sustainable livelihood ویژگی‌های شخصیتی Personality traits شرایط آموزشی Educational condition اعتبارات خرد Micro credit	Ahmadpour <i>et al.</i> , 2020
ابتکارهای توانمندسازی پایدار در میان زنان روستایی از طریق وام‌های خرد در بنگلادش Sustainable empowerment initiatives among rural women through microcredit borrowings in Bangladesh	اعتبارات خرد Micro credit توانمندسازی زنان Women empowerment قابلیت دسترسی Accessibility	Akhter & Cheng, 2020
عملکرد مشاغل خرد و کوچک زنان کارآفرین: بینش اعتبار خرد مالزی Women's entrepreneurs' micro and small business performance: insights from Malaysian microcredit	عملکرد شغلی Business performance تصمیم‌گیری شغلی Business decisions شبکه‌های ارتباطی داخلی و خارجی Internal and external connection networks	Al-shami <i>et al.</i> , 2019
چرخه عمر کسب‌وکار کوچک: مدل ایستا و پویا Small business life cycle: statics and dynamics (S&D) model	چرخه عمر کسب‌وکار Business life cycle کسب‌وکارهای خرد، کوچک و متوسط Micro, small and medium-sized enterprises عملکرد کسب‌وکار Business performance	Matejun & Mikoláš, 2017
چرخه زندگی در سازمان‌ها: مطالعه موردی فروشگاه لوازم‌التحریر Life cycle in organizations: A stationery shop case study	چرخه عمر کسب‌وکار Business life cycle مشاغل کوچک Small Businesses واژه‌شناسی Terminology	Von Wobeser, 2016

بالغ بر ۱۳۵۰۰۰ هکتار است. زنان در کنار مردان در این شهرستان به فعالیت اقتصادی مشغول هستند. شهرستان مرودشت جزو اولین شهرستان‌های طرح پایلوت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی بود که ابتدا این صندوق‌ها در چهار روستای حسن‌آباد، سلطان‌ولایت، چهارطلق، عزآباد و دهیید با نزدیک به ۲۵۰ عضو تأسیس شد و سپس در مدت اندکی به بیش از ۴۵ صندوق با ۱۴۰۰ عضو فعال رسید. عمده فعالیت زنان عضو این صندوق‌ها تولید محصولات فراوری شده چون رب و ترشیجات، صنایع بسته‌بندی مواد غذایی و همچنین فعالیت‌های دامپروری چون پرورش مرغ بومی و گوسفند و بز است. با توجه به پیشینه شهرستان مرودشت در فعالیت‌های متنوع کشاورزی و بیش از ۲۱۰۰۰ نفر بهره‌بردار در نزدیک به ۳۰ کسب‌وکار مرتبط با آن، همچنین لزوم توجه به اقشار کمتر دیده شده جوامع کشاورزی مانند زنان، این پژوهش در شهرستان مرودشت استان فارس انجام شد (Fars Agricultural Jihad Organization, 2021).

هدف کلی پژوهش، بررسی عوامل و تعیین‌کننده‌های کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی در شهرستان مرودشت بود. اهداف اختصاصی پژوهش شامل شناسایی عوامل و متغیرهای تأثیرگذار بر چرخه عمر کسب‌وکارها و شناسایی عوامل و متغیرهای تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی کسب‌وکارها از طریق متغیر میانجی چرخه عمر بود. این پژوهش به دنبال آزمایش فرضیه‌های زیر است:

- ۱- متغیر چرخه عمر بر توسعه کارآفرینی فرد تأثیرگذار است؛
 - ۲- متغیرهای مستقل درونی (ویژگی‌های شخصیتی، جمعیت‌شناختی و آموزش خودگردان) بر توسعه کارآفرینی فرد تأثیرگذار است؛
 - ۳- متغیرهای مستقل بیرونی (فضای کسب‌وکار، سیاست‌های دولتی، مهارت‌های مدیریتی، حمایت خانوادگی) بر توسعه کارآفرینی فرد تأثیرگذار است.
- با بررسی ادبیات موضوع، چارچوب مفهومی پژوهش به‌صورت شکل ۱ ارائه شد. جدول ۲ متغیرهای پژوهش، نقش هرکدام و پژوهش‌های مرتبط مطالعه شده برای شناسایی و انتخاب متغیرها را نشان می‌دهد.

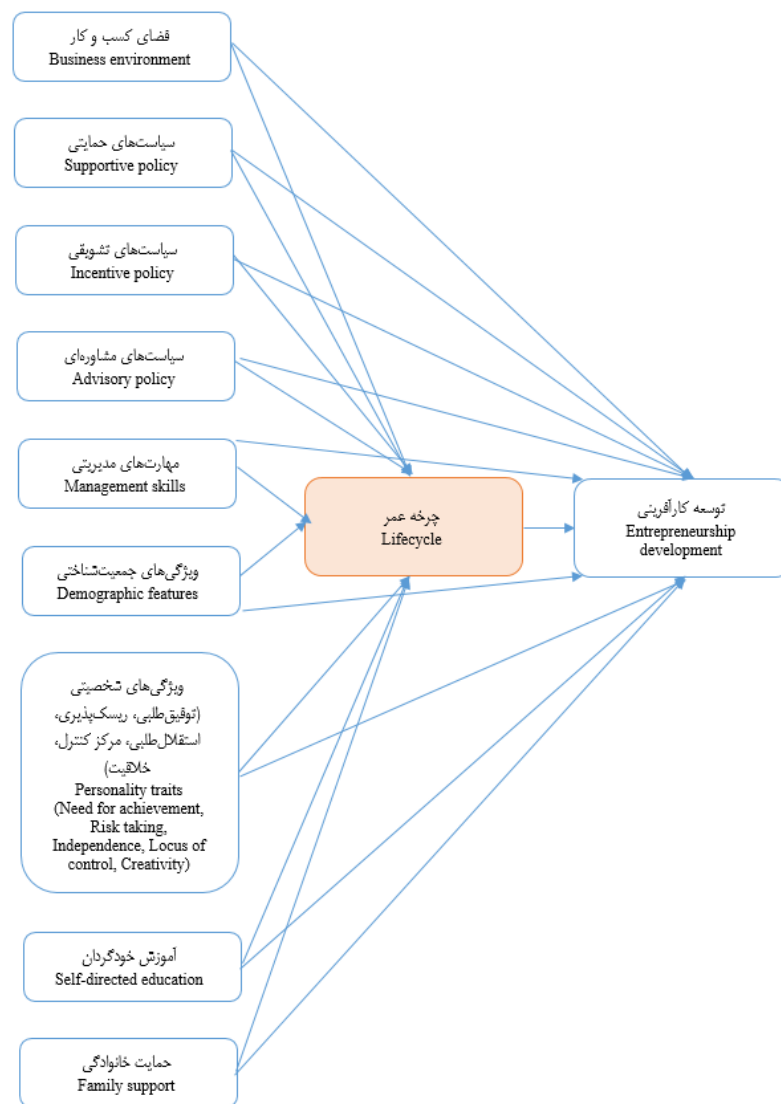
به‌دلیل نقش کارآفرینی روستایی به‌عنوان یک پیشران توسعه جوامع روستایی، پژوهش‌های بی‌شمار از دیدگاه‌های مختلف به نقش این فرایند در روستا و زندگی زنان پرداخته‌اند (Valizadeh et al., 2022; Abbasi et al., 2021; Golkar Fard et al., 2020; Rezaei-Moghaddam et al., 2019; Khosravipour & Karimi, 2019). کارآفرینی در بستری متکامل شونده و پایدار حرکت می‌کند. برای رسیدن به یک راهکار که بتواند پایداری کسب‌وکارهای کارآفرین را تضمین کند، چارچوب حرکت و زمینه مورد بررسی اهمیت دارد. توسعه کارآفرینی و مؤلفه‌های آن در مقیاس‌های زمانی و مکانی و جمعیتی (زنان، مردان، جوانان و ...) به پایداری کسب‌وکارهای کارآفرین کمک می‌کند. در پژوهش‌ها به نقش عوامل بازدارنده، پیش‌برنده و زمینه‌ای توسعه کارآفرینی (Khosravipour et al., 2021; Ehsanifar et al., 2021; Rashidian et al., 2021; Izadi et al., 2016; Jamshidi et al., 2013) اشاره شده است. در مورد وضعیت صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی نیز در پژوهش‌ها و بسترها، عوامل، نتایج و پیامدهای آن در جامعه روستایی و در بین زنان سخن گفته شد (Nematollahi et al., 2019; Moghaddas Farimani et al., 2023; Mahboobi, 2023). در کنار آن، پژوهش‌های اندکی به بررسی چرخه عمر در کسب‌وکارهای کوچک و عوامل مؤثر و متأثر از آن پرداخته‌اند (Etemad, 2022; Shahrabi et al., 2019). درعین‌حال، پژوهشی به‌طور متمرکز به بررسی توسعه کارآفرینی کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی از طریق اثر متغیرها بر روی چرخه عمر کسب‌وکارها نپرداخته است که شکاف تحقیقاتی زمینه پژوهش را نشان داده و ضرورت انجام این تحقیق را مشخص می‌کند. شهرستان مرودشت در استان فارس و شمال شهر شیراز، قطب کشاورزی و صنایع تبدیلی آن است. این شهرستان با هشت دهستان و ۱۹۳ روستا، دارای محصولات عمده چون گندم، جو، برنج، یونجه، گوجه فرنگی و چغندرقد است و سایر محصولات باغی و تجاری مانند زعفران و پسته نیز در این منطقه تولید می‌شود. درکنار فعالیت‌های زراعی، انواع صنایع مربوط به تولید، عرضه و فراوری محصولات دامی نیز در این شهرستان وجود دارد. میزان اراضی قابل کشت این شهرستان

جدول ۲- متغیرها، نقش‌ها و پژوهش‌های مرتبط

متغیر (Variable)	نقش (Role)	پژوهش مرتبط (Related Article)
توسعه کارآفرینی	وابسته	Rezaei-Moghaddam et al., 2019
Entrepreneurship development	Dependent	Rezaei-Moghaddam & Izadi, 2019
چرخه عمر	میانجی	Etemad, 2022; Shahrabi et al., 2019
Lifecycle	Mediator	
فضای کسب‌وکار	مستقل	Alizadeh et al., 2020
Business environment	Independent	Kanabi & Tasie, 2020
سیاست‌های حمایتی	مستقل	Obaji & Olugu, 2014
Supportive policy	Independent	Onileowo, 2024
سیاست‌های تشویقی	مستقل	Obaji & Olugu, 2014
Incentive policy	Independent	Onileowo, 2024
سیاست‌های مشاوره‌ای	مستقل	Obaji & Olugu, 2014
Advisory policy	Independent	Onileowo, 2024
مهارت‌های مدیریتی	مستقل	Putta, 2014
Management skills	Independent	Tubulingane, 2020
ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	مستقل	Ustinova, 2021
Demographic features	Independent	Jusaj & Abazi-Alili, 2022
ویژگی‌های شخصیتی (توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی، مرکز کنترل، خلاقیت)	مستقل	Aulia & Evanita, 2020
Personality traits (Need for achievement, Risk taking, Independence, Locus of control, Creativity)	Independent	Abiodun et al., 2014
آموزش خودگردان	مستقل	Getahun, 2019
Self-directed education	Independent	Poceviciene, 2022
حمایت خانوادگی	مستقل	Poceviciene, 2023
Family support	Independent	Xu et al., 2020
	Independent	Bhuiyan & Ivlevs, 2019

در توضیح متغیرهای پژوهش قابل ذکر است که توسعه کارآفرینی یک فرایند تکامل یابنده است که نیازمند ساختارسازی و پیگیری برنامه‌ریزی شده کارکردهای حمایتی و فراهم بودن زمینه‌های مساعد است. توسعه کارآفرینی از پدیده پویای کارآفرینی سرچشمه می‌گیرد که در آن، هموار بودن زمینه و بستر لازم و به ثمر نشستن ایده‌های نو مدنظر است (Rezaei-Moghaddam & Izadi, 2019). این متغیر با استفاده از مؤلفه‌هایی نظیر سودآوری، رضایت مشتری، تجاری‌سازی ایده‌ها و توسعه منطقه در قالب سؤالاتی در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- متوسط، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد) سنجیده شد. چرخه عمر کسب‌وکارها بیان می‌کند که کسب‌وکارها و بنگاه‌های اقتصادی همانند تمامی موجودات زنده که متولد می‌شوند، رشد می‌کنند و می‌میرند، دارای منحنی عمر یا چرخه عمر هستند. چرخه عمر دارای چهار مرحله است. در مرحله تولد، یک کسب‌وکار حرکت خود را بر پایه یک ایده عمدتاً کارآفرین شروع می‌کند. در مرحله رشد مقبولیت کسب‌وکار در بین متقاضیان در حال افزایش است و بخش توسعه‌ای کسب‌وکارها در این مرحله صورت می‌گیرد و جریان فعالیت‌های عملیاتی به سمت گسترش و تولید محصول و خدمات و جذب مشتری بیشتر می‌رود. کسب‌وکار در مرحله بلوغ به بازدهی کامل رسیده و ثبات در آن در بالاترین حد ممکن است. در این مرحله تعادل عرضه و تقاضا وجود دارد و کسب‌وکار توانایی پاسخگویی به نیاز مشتریان را کسب کرده است و در مرحله افول، ریسک کسب‌وکار افزایش می‌یابد و عواملی چون فناوری‌های جایگزین و یا منسوخ‌شدن محصولات و خدمات موجب افت سوددهی و در نهایت، از بین رفتن آن کسب‌وکار خواهد شد (Kiyani & Ghanbari, 2022a; Badzaban et al., 2020c). این متغیر با استفاده از مؤلفه‌هایی نظیر سیستم برنامه‌ریزی، استفاده از مشاوران و بازاربایان، سطح

تبلیغات و نحوه عرضه محصولات در قالب سؤالاتی در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- متوسط، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد) سنجیده شد. در مورد ویژگی‌های شخصیتی، توفیق‌طلبی تمایل به انجام کار در استانداردهای عالی به قصد موفقیت در موقعیت‌های رقابتی است درحالی که ریسک‌پذیری تمایل به مدیریت و بر عهده گرفتن امور با اختصاص منابع و فرصت‌هایی است که احتمال تقبل هزینه شکست معقولی را به همراه دارد. همچنین استقلال‌طلبی نیروی برانگیزاننده است که فرد با این ویژگی احساس می‌کند که بر سرنوشت خود کنترل دارد و کاری را برای خود انجام می‌دهد. متغیر خلاقیت به کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا مفهوم جدید است و مرکز کنترل نیز عقیده فرد است نسبت به اینکه وی تا چه اندازه تحت کنترل وقایع خارجی یا داخلی است (Etemad, 2022). این متغیرها با استفاده از مؤلفه‌هایی نظیر میزان پشتکار در فعالیت‌ها، انتخاب هدف‌های سخت و تمایل برای انجام کارهای جدید، اهمیت به تفکر دیگران، داشتن ایده‌های متنوع و نقش فرد در تعیین مسیر زندگی در قالب سؤالاتی در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (۱- خیلی مخالف، ۲- مخالف، ۳- بی‌نظر، ۴- موافق، ۵- خیلی موافق) سنجیده شد. فضای کسب‌وکار عوامل مؤثر بر عملکرد واحدهای اقتصادی مانند کیفیت دستگاه‌های حاکمیت، ثبات قوانین و مقررات، کیفیت زیرساخت‌ها و غیره است که تغییر دادن آن‌ها فراتر از اختیارات و قدرت مدیران بنگاه‌های اقتصادی است (Izadi et al., 2016). این متغیر با استفاده از مؤلفه‌هایی ثبت و شروع کسب‌وکار، استخدام و اخراج نیروی کار، حمایت از سرمایه‌گذاران و کارایی نظام اقتصادی در قالب سؤالاتی در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- متوسط، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد) سنجیده شد.

شکل ۱- چارچوب مفهومی پژوهش
Figure 1. Conceptual Framework

که ۴۵ صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی با ۱۴۰۰ نفر عضو دارد. لازم به ذکر است که اعضای این صندوق‌ها در کسب‌وکارهای خانگی و به‌صورت گروهی مشغول به فعالیت هستند. برای اینکه بتوان مطالعه متمرکز و بر پایه ۵ گروه شغلی انجام داد و از تکرار بی‌جا و نتایج غیرواقعی در روند تحقیق جلوگیری کرد؛ جامعه آماری بر اساس واحدهای کسب و کار خانگی (با هر تعداد عضو متغیر) انجام شد. پرسشنامه تحقیق به‌وسیله اطلاعات زنانی که صاحب کسب و کارها بودند (و نه همکار ایشان که در صندوق‌ها عضو هستند) تکمیل شد. جامعه آماری این تحقیق را صاحبان کسب‌وکارهای خانگی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی این شهرستان تشکیل دادند. از روش پیمایش و نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای برای انتخاب نمونه‌ها استفاده شد به این صورت که ابتدا مشاغل اعضای تحت پوشش صندوق‌های اعتبارات خرد به‌عنوان طبقات جامعه آماری انتخاب و مشخص شد. صاحبان کسب‌وکارهای خانگی عضو صندوق‌های اعتبارات خرد زنان در

سیاست‌های دولتی شامل سیاست‌های تشویقی (در راستای ستودن و دلگرم ساختن کارآفرینان کسب‌وکارها)، سیاست‌های حمایتی (در راستای حفاظت و پشتیبانی از کسب‌وکارهای کوچک) و سیاست‌های مشاوره‌ای (ارائه کمک‌های تخصصی برای توانمند کردن مجریان طرح‌های توسعه کارآفرینی در برخورد با مشکلات در مراحل مختلف کسب‌وکار) است (Golkar Fard et al., 2020; Badzaban et al., 2020c). این متغیرها با استفاده از مؤلفه‌هایی نظیر میزان اطلاع کارآفرین از طرح‌ها و معرفی کسب‌وکارهای برتر، میزان دسترسی به تسهیلات و وام‌های دولتی و میزان دسترسی به مطالعات قوی و جامع در زمینه کسب‌وکار در قالب سؤالاتی در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- متوسط، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد) سنجیده شد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از لحاظ هدف از نوع کاربردی و شیوه تحلیل آن توصیفی بود. منطقه مورد مطالعه، شهرستان مرودشت است

نمونه آماری انتخاب گردید. براساس آمار سازمان جهاد کشاورزی استان فارس (Fars Agricultural Jihad Organization, 2021) تعداد ۳۷۵ واحد کسب و کار خانگی عضو صندوق های اعتبارات خرد زنان روستایی در شهرستان مرودشت وجود دارد. با استفاده از جدول گرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970) مشخص شد از بین ۳۷۵ واحد کسب و کار خانگی و صاحبان آنها باید ۱۹۰ واحد برای پژوهش انتخاب شود که این نمونه با انتساب متناسب از بین گروه های شغلی و به صورت تصادفی انتخاب شد. جدول ۳ جامعه آماری و حجم نمونه در هر طبقه را نشان می دهد.

پنج گروه شغلی گلخانه، صنایع تبدیلی، باغداری، دامداری و مرغداری مشغول به فعالیت هستند. توضیح اینکه در منطقه مورد مطالعه، کسب و کارهای زنان روستایی در زمینه دام در دو قسمت کلی پرورش مرغ بومی و دام سبک و سنگین برای تهیه شیر و گوشت تقسیم می شود. به دلیل فراوانی این دو کسب و کار در منطقه و مسائل و مشکلات متفاوتی که از نظر نوع دام، تغذیه، بازار محصولات تولید شده، صدور مجوز و راهکارهای ارائه شده دارند تصمیم بر آن شد که به صورت تخصصی در دو طبقه مجزا مورد بررسی قرار گیرند. هر کدام از گروه های شغلی به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شدند. سپس در مرحله دوم، از میان جامعه آماری هر طبقه، به صورت تصادفی

جدول ۳- توزیع فراوانی نمونه آماری پژوهش

Table 3. Frequency distribution of research sample

فرآوانی نمونه آماری (نفر) Sample frequency (Person)	فرآوانی جامعه آماری (نفر) Population frequency (Person)	گروه شغلی (طبقه آماری) () Occupational group (Statistical class)
36	71	گلخانه Greenhouse
39	77	صنایع تبدیلی Processing industries
36	71	باغداری Horticulture
39	77	مرغداری Aviculture
40	79	دامداری Animal Husbandry
190	375	جمع کل Total

بین آنها توزیع و نظرات جمع آوری و تغییرات لازم در پرسش نامه اعمال شد. جدول ۴ میزان آلفای کرونباخ برای هر کدام از متغیرهای پژوهش را نشان می دهد. برای پردازش اطلاعات و استنتاج نتایج توصیفی و استنباط آماری از نرم افزار SPSS²⁶ و برای نتایج تحلیل مسیر از نرم افزار Amos²⁴ استفاده شد.

پس از شکل گیری مفاهیم و اهداف تحقیق، پرسش نامه ای برای جمع آوری اطلاعات تنظیم گردید که روایی صوری آن با دریافت نظر اساتید بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز تأیید شد. به منظور تعیین پایایی؛ نمونه ۳۰ نفری از اعضای صندوق های اعتبارات خرد زنان روستایی خارج از محدوده اصلی پژوهش و در منطقه خرامه انتخاب و پرسش نامه

جدول ۴- مقادیر آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

Table 4. Cronbach's alpha values of research variables

ضریب آلفا (Cronbach's alpha coefficient)	نام متغیر (Variable name)
0.83	چرخه عمر Lifecycle
0.81	سیاست های حمایتی Supportive policy
0.73	سیاست های تشویقی Incentive policy
0.90	سیاست های مشاوره ای Advisory policy
0.84	فضای کسب و کار Business environment
0.95	مهارت های مدیریتی Management skills
0.86	ویژگی های شخصیتی Personality traits
0.78	آموزش خودگردان Self-directed education
0.70	حمایت خانوادگی Family support
0.93	توسعه کارآفرینی Entrepreneurship development

میانگین سن نمونه آماری پژوهش ۴۰/۴۳ سال بود (جدول ۵) و میانگین سطح تحصیلات افراد مورد بررسی بین ۸-۹ سال است (جدول ۶)

نتایج و بحث

جدول ۵- توزیع فراوانی سن پاسخگویان

بازه سنی (سال) Age range (Year)	فراوانی Frequency	درصد Percent
کمتر از ۳۰ Less than 30	26	13.7
بین ۳۱ تا ۴۰ Between 31 to 40	77	40.5
بین ۴۱ تا ۵۰ Between 41 to 50	66	34.7
بیشتر از ۵۱ More than 51	21	11.1
میانگین: ۴۰/۴۳ Mean: 40.43	کمینه: ۲۶ Min: 26	
انحراف معیار: ۸/۵۰ SD: 8.50	بیشینه: ۶۰ Max: 60	

جدول ۶- توزیع فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان

سطح تحصیلات (سال) Education level (year)	فراوانی Frequency	درصد Percent
ابتدایی (۱-۵ سال) Elementary (1 to 5 years)	64	33.7
راهنمایی (۶-۸ سال) Intermediate (6-8 years)	44	23.2
متوسطه (۹-۱۲ سال) Secondary (9-12 years)	73	38.4
کارشناسی (۱۳-۱۶ سال) Undergraduate (13 to 16 years)	8	4.2
کارشناسی ارشد (۱۷-۱۸ سال) Ms.c. (17 to 18 years)	1	0.5
دکتری (بیش از ۱۸ سال) Ph.D. (More than 18 years)	0	0
میانگین: ۸/۵۸ Mean: 8.58	کمینه: ۲ Min: 2	
انحراف معیار: ۳/۶۷ SD: 3.67	بیشینه: ۱۸ Max: 18	

رابطه متغیرهای پژوهش با متغیر چرخه عمر

رابطه بین متغیرهای پژوهش و متغیر چرخه عمر با استفاده از آزمون پیرسون در جدول ۷ ارائه شده است. میانگین کلی متغیر چرخه عمر ۱/۷۲ با انحراف معیار ۰/۳۲ بود. چرخه عمر با سؤالاتی در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای سنجیده شد. بین متغیرهای سیاست حمایتی و چرخه عمر رابطه مثبت و معنادار ($r=0/261$, $P=0/01$) است. به عبارتی با افزایش حمایت از پاسخگویان، چرخه عمر کسب‌وکار آن‌ها از زمان شروع به فعالیت بهبود یافته است بدین معنا که سیاست‌های حمایتی موجب می‌شود مانایی کسب‌وکار مراحل اولیه چرخه عمر بهتر شود. همچنین بررسی رابطه بین متغیرهای سیاست تشویقی و چرخه عمر نشان داد که رابطه بین این دو متغیر مثبت و معنادار ($r=0/279$, $P=0/01$) بوده و بدین معناست که با افزایش اعمال سیاست‌های تشویقی در قبال پاسخگویان، چرخه عمر کسب‌وکار آن‌ها از زمان شروع به فعالیت بهبود یافته است. از طرفی، بررسی رابطه بین متغیرهای فضای کسب‌وکار و چرخه عمر نشان داد که بین آن‌ها رابطه منفی و معنادار ($P=0/01$, $r=-0/272$) بوده است. بین متغیرهای مهارت‌های مدیریتی و چرخه عمر رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($P=0/01$, $r=0/349$). به طوری که با افزایش مهارت‌های مدیریتی پاسخگویان، می‌توان امید داشت که کسب‌وکارها در روند چرخه عمر خود توسعه و پایداری بیشتری داشته باشند.

بر طبق جدول ۷ رابطه بین متغیرهای استقلال طلبی و چرخه عمر مثبت و معنادار است ($r=0/419$, $P=0/01$) و با افزایش استقلال طلبی پاسخگویان، میزان چرخه عمر

کسب‌وکار آن‌ها بهبود یافته است؛ بنابراین کسب‌وکارها می‌توانند به‌طور مستقل به فعالیت بهینه خود ادامه دهند. همچنین بررسی رابطه بین متغیرهای توفیق طلبی و چرخه عمر نشان داد که رابطه بین این دو متغیر یک رابطه مثبت و معنادار ($r=0/179$, $P=0/05$) بوده و با افزایش توفیق طلبی پاسخگویان و تمایل به انجام کارها به بهترین نحو، میزان چرخه عمر کسب‌وکار آن‌ها از زمان شروع به فعالیت بهبود یافته است. بررسی رابطه بین متغیرهای ریسک‌پذیری و چرخه عمر نیز نشان داد که رابطه بین این دو متغیر یک رابطه مثبت و معنادار است ($r=0/171$, $P=0/05$). به طوری که با افزایش ریسک‌پذیری و انجام کارهای جدید در شرایط رضایت از وضعیت فعلی می‌تواند چرخه عمر کسب‌وکار آنها را بهبود بخشد. رابطه بین متغیرهای آموزش خودگردان و چرخه عمر نیز مثبت و معنادار است ($r=0/342$, $P=0/01$) به طوری که با افزایش آموزش خودگردان پاسخگویان و استفاده عملی از این آموزش‌ها در کسب‌وکار می‌تواند چرخه عمر کسب‌وکار آن‌ها را در جهت درست قرار دهد. همچنین رابطه بین حمایت خانوادگی و چرخه عمر نیز مثبت و معنادار است ($P=0/01$, $r=0/408$) و با افزایش حمایت خانوادگی پاسخگویان، ماندگاری و پایداری کسب‌وکار بهتر شده و چرخه عمر این کسب‌وکارها در شرایط مساوی، در زمان بیشتری به بازنگری و یا افول می‌رسد. از طرفی، رابطه بین متغیرهای تعداد نیروی کار و چرخه عمر نشان داد که رابطه بین این دو متغیر مثبت و معنادار بوده است ($r=0/381$, $P=0/01$) و با افزایش تعداد نیروی کار پاسخگویان، میزان چرخه عمر کسب‌وکار آن‌ها از زمان شروع

به فعالیت بهبود یافته است بدین معنا که تعداد نیروی کار بالاتر، امکان گسترش کسب‌وکار را بیشتر می‌کند. رابطه بین متغیرهای میزان سرمایه‌گذاری اولیه و چرخه عمر نیز یک رابطه مثبت و معنادار است ($r=0/449$, $P=0/01$) به‌طوری‌که با افزایش میزان سرمایه‌گذاری اولیه پاسخگویان، میزان چرخه عمر کسب‌وکار آن‌ها از زمان شروع به فعالیت بهبود یافته است. سرمایه بیشتر و ایجاد فرصت‌های کسب‌وکار بهتر، یکی از عوامل مانایی یک شغل است. همچنین رابطه بین متغیرهای

میزان سودآوری (درآمد سالیانه) و چرخه عمر مثبت و معنادار است ($r=0/472$, $P=0/01$) و با افزایش میزان سودآوری (درآمد سالیانه) پاسخگویان، میزان چرخه عمر کسب‌وکار آن‌ها از زمان شروع به فعالیت بهبود یافته است. بدیهی است که کسب درآمد بهینه و یا بالاتر در یک کسب‌وکار به استواری و توسعه آن کمک کرده و آن کسب‌وکار، چرخه عمر بلندتری را طی خواهد کرد.

جدول ۷- رابطه بین متغیرهای پژوهش با متغیر چرخه عمر

Table 7. Relationship between research variables and lifecycle

متغیر Variable	r	Sig
سیاست حمایتی Supportive policy	0.261**	0.01
سیاست تشویقی Incentive policy	0.279**	0.01
سیاست مشاوره‌ای Advisory policy	0.045	0.534
فضای کسب‌وکار Business environment	-0.272**	0.01
مهارت‌های مدیریتی Management skills	0/349**	0.01
استقلال طلبی Independence	0.419**	0.01
مرکز کنترل Locus of control	0.022	0.763
خلاقیت Creativity	0.111	0.126
توفیق طلبی Need for achievement	0.179*	0.05
ریسک‌پذیری Risk taking	0.171*	0.05
آموزش خودگردان Self-directed education	0.342**	0.01
حمایت خانوادگی Family support	0.408**	0.01
تعداد نیروی کار Workforce	0.381**	0.01
میزان سرمایه‌گذاری اولیه Initial investment	0.449**	0.01
میزان سودآوری (درآمد سالیانه) Profitability (Annual income)	0.472**	0.01
سابقه عضویت در صندوق Fund membership record	-0.114	0.118

رابطه متغیرهای پژوهش با متغیر توسعه کارآفرینی

رابطه بین متغیرهای پژوهش با متغیر توسعه کارآفرینی به‌عنوان متغیر وابسته این پژوهش با استفاده از آزمون پیرسون در جدول ۸ ارائه شده است. میانگین کلی متغیر توسعه کارآفرینی ۲/۰۱ با انحراف معیار ۰/۳۶ بود. رابطه بین متغیرهای چرخه عمر و توسعه کارآفرینی مثبت و معنادار بوده است ($r=0/538$, $P=0/01$) به‌طوری‌که با افزایش چرخه عمر کسب‌وکار پاسخگویان، میزان توسعه کارآفرینی آن‌ها از زمان شروع به فعالیت، بهبود یافته است. مانایی یک کسب‌وکار و بزرگ‌شدن چرخه عمر آن، موجب می‌شود که رفتارها و فعالیت‌های کارآفرینانه برای توسعه و پایداری آن بیشتر تکرار شود. در مورد رابطه سیاست‌های حمایتی با توسعه کارآفرینی نیز رابطه بین آن‌ها مثبت و معنادار است ($r=0/323$, $P=0/01$). همچنین بین متغیرهای سیاست تشویقی و توسعه کارآفرینی رابطه مثبت و معنادار وجود داشته است ($r=0/454$, $P=0/01$) به‌طوری‌که با افزایش سیاست‌های تشویقی در مورد پاسخگویان، توسعه کارآفرینی کسب‌وکارها با دریافت مشوق‌ها

بهبود می‌یابد. بررسی رابطه بین متغیر سیاست مشاوره‌ای با توسعه کارآفرینی نشان داد که رابطه آن‌ها مثبت و معنادار است ($r=0/169$, $P=0/05$) و با افزایش اعمال سیاست‌های مشاوره‌ای در قبال پاسخگویان، توسعه کارآفرینی کسب‌وکار ایشان در مسیر درست قرار گرفته است. از طرفی، بین متغیر فضای کسب‌وکار و توسعه کارآفرینی رابطه منفی و معنادار بوده است ($r=-0/167$, $P=0/05$). بررسی رابطه بین متغیر مهارت‌های مدیریتی با توسعه کارآفرینی نشان داد که بین آن‌ها یک رابطه مثبت و معنادار ($r=0/386$, $P=0/01$) بوده و بدین معناست که با افزایش مهارت‌های مدیریتی پاسخگویان، توسعه کارآفرینی به سمت بهبود حرکت می‌کند؛ زیرا کسب‌وکار با آگاهی نسبت به ظرفیت‌های شخصی فرد و توانایی سازگاری و مدیریت شرایط تنش‌زا همراه شده و پایداری مشاغل را رقم می‌زند.

همچنین بین متغیر استقلال طلبی و توسعه کارآفرینی رابطه مثبت و معنادار است ($r=0/527$, $P=0/01$) و با افزایش استقلال طلبی پاسخگویان، اهمیت به تفکر و فکر و ایده دیگران

اعضای یک خانواده، توسعه مشاغل را در پی دارد. این توسعه مرهون نگاه نو و تازه است که موجب توسعه کارآفرینی در کسب و کار خواهد شد.

بین سطح تحصیلات و توسعه کارآفرینی رابطه مثبت و معنادار ($r=0/161$, $P=0/05$) بوده و با افزایش سطح تحصیلات پاسخگویان، سطح آگاهی و مهارت و دانش فنی و علمی فرد بالا رفته و نگاه او به کسب و کار تغییر می کند به طوری که راه حل های متداول برای فرد جذاب نیست و فعالیت های کارآفرینانه جدید می تواند پایداری کسب و کار را تضمین کند. بررسی رابطه بین متغیرهای تعداد نیروی کار و توسعه کارآفرینی نشان داد که رابطه بین آنها مثبت و معنادار ($P=0/01$, $r=0/207$) بوده است. همچنین بررسی رابطه بین متغیرهای میزان سرمایه گذاری اولیه و توسعه کارآفرینی نشان داد که رابطه بین آنها مثبت و معنادار ($P=0/05$, $r=0/154$) بوده و بدین معناست که با افزایش میزان سرمایه گذاری اولیه پاسخگویان، میزان کارآفرینی آنها از زمان شروع به فعالیت بهبود یافته است. از طرفی، بررسی رابطه بین متغیرهای میزان سودآوری (درآمد سالیانه) و توسعه کارآفرینی نشان داد که بین آنها رابطه مثبت و معنادار است ($P=0/05$, $r=0/143$).

در فرد افزایش یافته و می تواند از بین این ایده ها، کسب و کار کارآفرینانه خود را بهبود بخشد. بررسی رابطه بین متغیر توفیق طلبی و توسعه کارآفرینی نشان داد که بین آنها یک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($r=0/343$, $P=0/01$) و تمایل به برنده شدن در شرایط رقابتی، فرد را راغب می کند که به دنبال ایده های نو و کارآفرینانه برای کسب و کار خود باشد و توسعه کارآفرینی کسب و کار بهبود یابد. همچنین بین متغیر ریسک پذیری و توسعه کارآفرینی رابطه مثبت و معنادار به دست آمد ($r=0/348$, $P=0/01$) و با افزایش ریسک پذیری پاسخگویان، توسعه کارآفرینی فرد بهبود یافته است و بدین معناست که انتخاب هدف های سخت می تواند کارآفرینی و ایده پردازی در کسب و کار را ارتقا دهد. از طرفی، رابطه بین متغیر آموزش خودگردان و توسعه کارآفرینی مثبت و معنادار ($P=0/01$, $r=0/416$) بوده است. بررسی رابطه بین حمایت خانوادگی و توسعه کارآفرینی نشان داد که رابطه بین آنها مثبت و معنادار ($P=0/01$, $r=0/473$) بوده که بدین معناست که با افزایش حمایت خانوادگی پاسخگویان، میزان کارآفرینی آنها از زمان شروع به فعالیت بهبود یافته است. خانواده رکن اساسی تولید در مشاغل خانگی است و حمایت هرچه بیشتر

جدول ۸- رابطه بین متغیرهای پژوهش و متغیر توسعه کارآفرینی

Table 8. Relationship between research variables and Entrepreneurship development

متغیر (Variable)	r	Sig
چرخه عمر (Lifecycle)	0.538**	0.01
سیاست حمایتی (Supportive policy)	0.323**	0.01
سیاست تشویقی	0.454**	0.01
Incentive policy		0.05
سیاست مشاوره ای		0.05
Advisory policy		0.01
فضای کسب و کار	-0.167*	0.01
Business environment		0.01
مهارت های مدیریتی	0.386**	0.01
Management skills		0.01
استقلال طلبی	0.527**	0.01
Independence		0.883
مرکز کنترل	-0.126	0.490
Locus of control		0.01
خلاقیت	0.083	0.01
Creativity		0.01
توفیق طلبی	0.343**	0.01
Need for achievement		0.01
ریسک پذیری	0.348**	0.01
Risk taking		0.01
آموزش خودگردان	0.416**	0.01
Self-directed education		0.01
حمایت خانوادگی	0.473**	0.01
Family support		0.05
تحصیلات	0.161*	0.01
Education level		0.05
تعداد نیروی کار	0.207**	0.01
Workforce		0.05
میزان سرمایه گذاری اولیه	0.154*	0.05
Initial investment		0.05
میزان سودآوری (درآمد سالیانه)	0.143*	0.05
Profitability (Annual income)		0.080
سابقه عضویت در صندوق	-0.012	
Fund membership record		

درجه آزادی است که مقدار آن باید کمتر از سه باشد. در خصوص کل نمونه مورد بررسی این عدد برابر با ۲/۲۱ می باشد (نمره مربع کای ۴/۴۲ و درجه آزادی ۲). از دلایل دیگر برازش مدل، مقدار عددی احتمال (P-Value) است که بایستی از ۰/۰۵ بیشتر باشد. همان گونه که در جدول ۹ مشاهده می گردد،

آزمون میزان انطباق مدل تحلیل مسیر

ابتدا به برآورد مدل اندازه گیری پرداخته می شود که شامل آزمون میزان انطباق مدل است. سپس نتایج مدل تحلیل مسیر با نرم افزار Amos²⁴ ارائه می شود. یکی از معیارهای لازم برای برآورد مدل اندازه گیری، مقدار عددی آماره مربع کای تقسیم بر

می‌دهند، مقدار عددی میزان انطباق (GFI)، شاخص تعدیل شده میزان انطباق (AGFI)، معیار برازش مدل (NFI)، و معیار برازش تطبیقی (CFI) همگی بیشتر از ۰/۹۰ است و مقدار آماره باقیمانده ریشه میانگین مربعات نیز ۰/۰۷۲ است. بنابراین متغیرهای پژوهش مدل مناسبی را برای تبیین توسعه کارآفرینی ارائه می‌نمایند.

مقدار ۰/۱۲۴ به‌دست آمد. محاسبه مقدار عددی میزان انطباق (GFI)، شاخص تعدیل شده میزان انطباق (NGFI)، معیار برازش مدل (NFI)، و معیار برازش تطبیقی (CFI)، برای برازش مدل لازم بوده و مقدار آن‌ها باید بیشتر از ۰/۹۰ باشد. همچنین باقیمانده ریشه میانگین مربعات (RMSEA) باید از ۰/۱ کمتر باشد. همان‌گونه که یافته‌های جدول ۹ نشان

جدول ۹- آزمون میزان انطباق مدل تحلیل مسیر

Table 9. Path analysis conformity test

شاخص برازش Fit index	معیار پیشنهاد شده Proposed criterion	نتایج پژوهش Results
χ^2	کمتر از ۳	2.21
df	Less than 3	
P-Value	بیشتر از ۰/۰۵	0.124
	More than 0.05	
NFI	بیشتر از ۰/۹۰	0.99
	More than 0.90	
NNFI	بیشتر از ۰/۹۰	0.97
	More than 0.90	
CFI	بیشتر از ۰/۹۰	0.99
	More than 0.90	
GFI	بیشتر از ۰/۹۰	0.99
	More than 0.90	
AGFI	بیشتر از ۰/۹۰	0.98
	More than 0.90	
RMR	کمتر از ۰/۰۵	0.045
	Less than 0.05	
RMSEA	کمتر از ۰/۱۰	0.072
	Less than 0.10	

متغیر مرکز کنترل بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۱$ ، $\beta=۰/۳۴۳$)، بدین معنا که هرچه مرکز کنترل پاسخگویان بیشتر می‌گردد، آن‌ها بیشتر به‌دنبال توسعه چرخه عمر کسب‌وکار خود هستند. متغیر توفیق‌طلبی بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد نیز اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۵$ ، $\beta=۰/۱۸۶$)، متغیر آموزش‌های خودگردان بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۱$ ، $\beta=۰/۱۶۸$) بدین معنا که هرچه آموزش‌های خودگردان اعضا بیشتر می‌گردد، آن‌ها بیشتر به دنبال توسعه چرخه عمر کسب‌وکار خود هستند. متغیر حمایت‌های خانوادگی بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۱$ ، $\beta=۰/۱۵۱$)، بدین معنا که وقتی اعضا از طرف خانواده حمایت شوند، آن‌ها بیشتر به‌دنبال توسعه چرخه عمر کسب‌وکار خود هستند. متغیر تعداد نیروی کار بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۵$ ، $\beta=۰/۰۲۳$)، در واقع وقتی صاحب کسب‌وکارها با تعداد نیروی بیشتری کار می‌کند، آن‌ها بیشتر به‌دنبال توسعه چرخه عمر کسب‌وکار خود هستند. متغیر میزان سودآوری (سالانه) بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد نیز اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۱$ ، $\beta=۰/۱۸۵$)، بدین معنا که وقتی صاحب کسب‌وکارها درآمد سالانه بیشتری دارند، آن‌ها بیشتر به‌دنبال توسعه چرخه عمر کسب‌وکار خود هستند. با توجه به جدول ۷ بیشترین شدت تأثیر بر متغیر چرخه عمر مربوط به متغیر مرکز کنترل است.

برای تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی، متغیرهای چرخه عمر، سیاست‌های حمایتی، سیاست‌های تشویقی، سیاست‌های مشاوره‌ای، فضای کسب‌وکار، مهارت مدیریتی، استقلال‌طلبی، مرکز کنترل، خلاقیت، توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، آموزش خودگردان، حمایت خانوادگی، سن، سطح تحصیلات، تجربه کاری، تعداد نیروی کار، میزان سرمایه‌گذاری اولیه، میزان سودآوری و سابقه عضویت در صندوق به مدل وارد گردیدند. پس از دو مرتبه بازبینی و خارج نمودن متغیرهایی که همگنی مدل و برازش آن را از تناسب خارج می‌نمودند، متغیرهای چرخه عمر، سیاست‌های تشویقی، سیاست‌های مشاوره‌ای، فضای کسب‌وکار، مهارت مدیریتی، استقلال‌طلبی، مرکز کنترل، توفیق‌طلبی، آموزش خودگردان، حمایت خانوادگی، میزان سودآوری و تعداد نیروی کار در مدل باقی ماندند. شکل ۲ نتایج مدل معادله ساختاری و ضرایب مسیر متغیرهای پژوهش در کل نمونه مورد بررسی را نشان می‌دهد.

تحلیل ضرایب متغیرهای اثرگذار بر چرخه عمر

همان‌گونه که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود، در بین متغیرهای اثرگذار، متغیر مهارت‌های مدیریتی بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۱$ ، $\beta=۰/۲۲۴$)، بدین معنا که هرچه مهارت‌های مدیریتی پاسخگویان بیشتر می‌گردد، آن‌ها بیشتر به‌دنبال توسعه چرخه عمر کسب‌وکار خود هستند. متغیر استقلال‌طلبی بر چرخه عمر کسب‌وکارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=۰/۰۵$ ، $\beta=۰/۰۲۰۷$) و هرچه استقلال‌طلبی پاسخگویان بیشتر می‌شود، آن‌ها بیشتر به‌دنبال توسعه چرخه عمر کسب‌وکار خود هستند.

جدول ۱۰- تحلیل ضرایب متغیرهای مدل تحلیل مسیر اثرگذار بر چرخه عمر

Table 10. Analysis of the coefficients of path analysis variables affecting the life cycle

متغیر (Variable)	ضریب (Coefficient)	Sig
سیاست‌های تشویقی Supportive policy	0.094	0.532
سیاست‌های مشاوره‌ای Advisory policy	-0.061	0.146
فضای کسب و کار Business environment	0.185**	0.01
مهارت‌های مدیریتی Management skills	0.223**	0.01
استقلال طلبی Independence	0.207*	0.05
مرکز کنترل Locus of control	0.343**	0.01
توفیق طلبی Need for achievement	0.186*	0.05
آموزش خودگردان Self-directed education	0.168**	0.01
حمایت خانوادگی Family support	0.151**	0.01
تعداد نیروی کار Workforce	0.023*	0.05
میزان سودآوری (درآمد سالانه) Profitability (Annual income)	0.185**	0.01

اثرات استاندارد شده مستقیم، غیرمستقیم و کلی متغیرها بر توسعه کارآفرینی

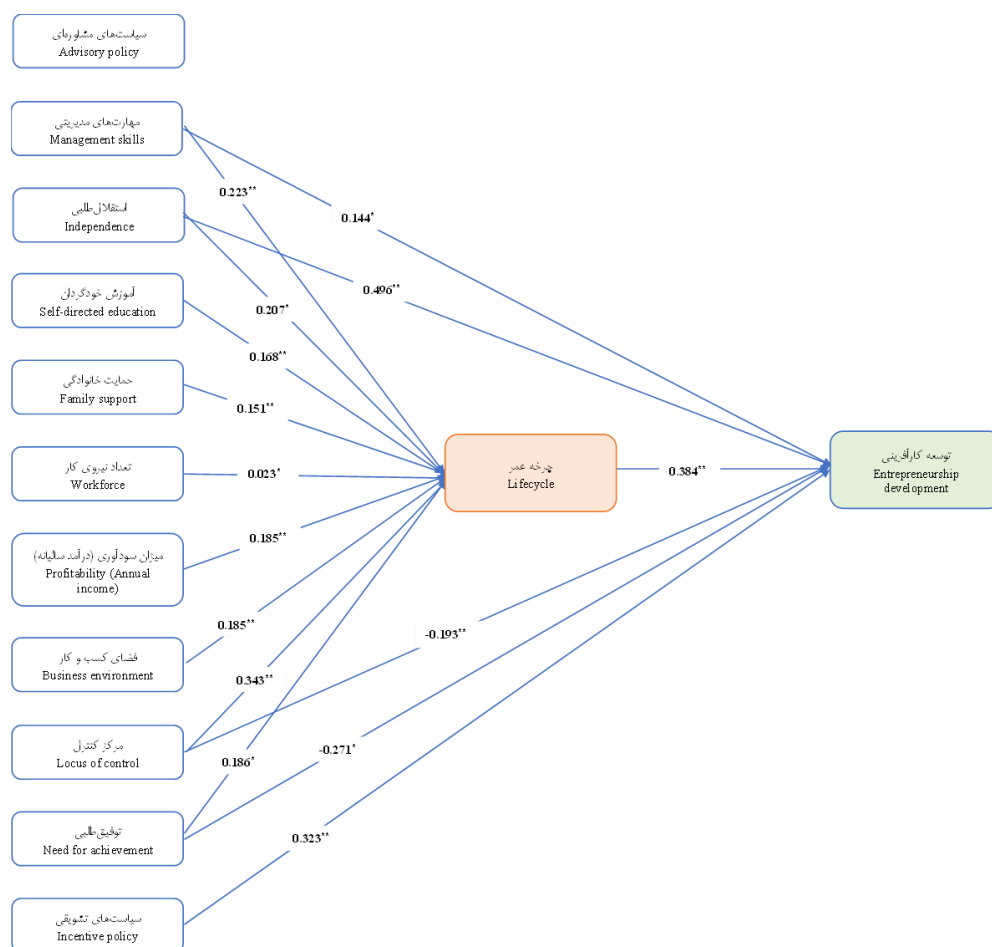
همان‌گونه که در جدول ۱۱ مشاهده می‌شود، در بین متغیرهای اثرگذار، متغیر چرخه عمر بر توسعه کارآفرینی کسب و کارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم؛ مثبت و معنادار دارد ($\beta=0/384$ ، $P=0/01$) و افزایش آن سبب افزایش توسعه کارآفرینی می‌شود. متغیر سیاست تشویقی بر توسعه کارآفرینی کسب و کارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($\beta=0/323$ ، $P=0/01$) و با افزایش آن، توسعه کارآفرینی افزایش می‌یابد. متغیر مهارت‌های مدیریتی بر توسعه کارآفرینی کسب و کارهای صندوق‌های اعتبارات خرد نیز اثر غیرمستقیم، مثبت و معنادار دارد ($P=0/05$)، $\beta=0/144$). متغیر مهارت‌های مدیریتی از طریق تأثیر بر متغیر چرخه عمر، اثر غیرمستقیم و مثبت بر توسعه کارآفرینی دارد ($\beta=0/089$). متغیر استقلال طلبی نیز بر توسعه کارآفرینی کسب و کارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد ($\beta=0/496$ ، $P=0/01$) که با افزایش آن توسعه

کارآفرینی افزایش می‌یابد. این متغیر از طریق تأثیر بر متغیر چرخه عمر، اثر غیرمستقیم و مثبت بر توسعه کارآفرینی دارد ($\beta=0/045$). متغیر مرکز کنترل بر توسعه کارآفرینی کسب و کارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، منفی و معنادار دارد ($\beta=-0/193$ ، $P=0/01$) اما این متغیر از طریق تأثیر بر متغیر چرخه عمر، اثر غیرمستقیم و مثبت بر توسعه کارآفرینی دارد ($\beta=0/011$). متغیر توفیق طلبی بر توسعه کارآفرینی کسب و کارهای صندوق‌های اعتبارات خرد اثر مستقیم، منفی و معنادار دارد ($\beta=-0/271$ ، $P=0/05$). متغیر توفیق طلبی از طریق تأثیر بر متغیر چرخه عمر، اثر غیرمستقیم و منفی بر توسعه کارآفرینی دارد ($\beta=-0/067$). استقلال طلبی توانایی و احساس فرد بر داشتن کنترل بر سرنوشت خود است. اهمیت به تفکر دیگران، پذیرش دستورات و یا کنار گذاشتن آنها، اتکا به خود در فعالیت‌ها و پیروی از انگیزه‌های درونی برای پیشرفت در کار از جمله مؤلفه‌های استقلال طلبی است؛ بنابراین بیشترین شدت تأثیر بر متغیر توسعه کارآفرینی مربوط به متغیر استقلال طلبی است.

جدول ۱۱- اثرات استاندارد شده مستقیم، غیرمستقیم و کلی متغیرها بر توسعه کارآفرینی
Table 11. Standardized direct, indirect and total effects of variables on entrepreneurship development

اثر کل Total effect	اثر غیرمستقیم Indirect effect	اثر مستقیم Direct effect	متغیر Variable
0.361	0.038	0.323**	سیاست تشویقی Supportive policy
-0.143	-0.032	-0.111	سیاست‌های مشاوره‌ای Advisory policy
0.010	-0.053	0.063	فضای کسب‌وکار Business environment
0.233	0.089	0.144*	مهارت‌های مدیریتی Management skills
0.541	0.045	0.496**	استقلال طلبی Independence
-0.182	0.011	-0.193**	مرکز کنترل Locus of control
-0.338	-0.067	-0.271*	توفیق طلبی Need for achievement
0.106	0.062	0.044	آموزش خودگردان Self-directed education
0.182	0.042	0.140	حمایت خانوادگی Family support
-0.028	0.037	-0.065	تعداد نیروی کار Workforce
0.051	0.118	-0.067	میزان سودآوری Profitability (Annual income)
0.384	---	0.384**	چرخه عمر Lifecyle

*معیار در سطح ۰/۰۵
*Significance in 0.05
**معیار در سطح ۰/۰۱
**Significance in 0.01

شکل ۲- نتایج مدل تحلیل مسیر و ضرایب مسیر متغیرهای پژوهش

Figure 2. The results of the path analysis model and the path coefficients of the research variables

نتیجه گیری و پیشنهادها

روستا به عنوان یک سازمان و نظام اجتماعی و اقتصادی، وابسته به کشاورزی است و توسعه روستایی با افزایش عملکرد همه جانبه این نظام امکان پذیر است. با توجه به عوامل چالش زای معیشت کشاورزی برای روستاییان چون اثرات تغییرات اقلیمی، مهاجرت های فصلی و دائمی و تغییر در ساختار و هرم جمعیتی روستا؛ صرفاً تکیه بر کشاورزی برای رسیدن به توسعه روستایی و بهروزی و رفاه مردم روستا نمی تواند چاره گشا باشد؛ بنابراین توسعه فعالیت های جدید و به اصطلاح کارآفرینانه باید در اهداف بلندمدت و میان مدت توسعه جوامع روستایی و کشاورزی گنجانده شود. در این بین، جامعه روستایی تنها معطوف به مردان نیست و زنان در کنار نقش های سنتی خود چون پرورش فرزندان و رسیدگی به امور خانه می توانند به مردان برای بالابردن سطح رفاه و معیشت بهتر کمک کنند. مشاغل خانگی زنان به عنوان یک فعالیت کارآفرینانه با پشتیبانی صندوق های اعتبارات خرد زنان روستایی تأسیس و توسعه یافت و به این قشر از جامعه کمک کرد تا نقش خود را در معیشت خانوار ایفا کنند. پژوهش حاضر باهدف مشخص کردن نقش تعیین کننده های توسعه کارآفرینی کسب و کارهای صندوق های اعتبارات خرد زنان روستایی شهرستان مرو دشت انجام شد. برای کاهش فقر، بیکاری و گسترش اشتغال در بین جوامع روستایی و همچنین کاهش معضلاتی چون بزه کاری و مهاجرت، کارآفرینی یکی از راهبردهای کارا و نوین است که می توان از آن برای مشارکت و مداخله تمامی گروه های انسانی روستایی در معیشت و اشتغال بهره برد. ویژگی کارآفرینی، حرکت در سمت و سوی نو و ایجاد فرصت های برابر برای تمامی افراد با هر توانایی و مهارتی است؛ بنابراین توسعه کارآفرینی یکی از عوامل مهم توسعه در جوامع روستایی است و موتور محرک شروع یک اشتغال هدفمند و پایدار در بین روستاییان و به خصوص زنان روستایی خواهد بود. برای رسیدن به جامعه ای توسعه یافته در روستا باید بتوان از تمامی پتانسیل های موجود استفاده کرد. اما توسعه فعالیت های کارآفرینانه در روستا علاوه بر آمادگی های اجتماعی و فرهنگی، نیازمند ظرفیت سازی اقتصادی است که جامعه روستایی زنان توانسته است این ضعف را با ایجاد و عضویت در صندوق های اعتبارات خرد برطرف نماید. یافته های پژوهش نشان داد که استقلال طلبی زنان بیشترین شدت تأثیر را بر توسعه کارآفرینی آنان دارد که نشانگر اهمیت ویژگی های شخصیتی زنان در کسب و کار و توسعه آن است و با یافته پژوهش احمدی و همکاران (Ahmadi et al., 2019) همخوانی دارد. چرخه عمر، دومین متغیر تأثیرگذار است که می تواند توسعه کارآفرینی را تحت تأثیر قرار دهد چنانچه اعتماد (Etemad, 2022) در پژوهش خود مراحل چرخه عمر و شناسایی آن را بر روی توسعه کارآفرینی اثرگذار دانست. همچنین سیاست تشویقی دولت می تواند بیشترین اثر مستقیم را با توجه به یافته های پژوهش بر روی توسعه کارآفرینی داشته باشد. بادزبان و همکاران (Badzaban et al., 2020) در پژوهش خود اشاره کردند که سیاست های تشویقی و حمایتی بر تاب آوری و توسعه کسب و کارهای کارآفرینانه زنان روستایی

مؤثر است. با توجه به نتایج به دست آمده، راهکارهای سیاستی و کاربردی زیر پیشنهاد می شود:

- عوامل فردی، شخصیتی و روانی زنان برای توسعه کارآفرینی در ایشان مهم است. توجه به ویژگی های شخصیتی زنان به خصوص انگیزه دادن به ایشان برای اینکه بتوانند سرنوشت کسب و کار خود را در دست بگیرند با توجه به یافته های می تواند بر توسعه کارآفرینی زنان مؤثر باشد. برگزاری دوره های مشاوره روان شناختی در خصوص پیدا کردن نقاط مثبت شخصیتی زنان و شناساندن اهمیت ایشان در معیشت خانوار می تواند به پایداری کسب و کار ایشان کمک کند. از جمله اینکه می توان با استفاده از سازمان های متولی همچون جهاد کشاورزی، جلسات گروهی و مشاوره همگانی، کلاس های انگیزشی و کارگاه های آموزشی برگزار کرد تا زنان به وضعیت خودآگاه شده و جایگاه اجتماعی و اقتصادی خود را در جامعه روستایی پیدا کنند.

- چرخه عمر کسب و کار به مانند ویژگی منحصر به فرد هر شغل محسوب می شود. اینکه کدام کسب و کار در چه مرحله از مراحل چرخه عمر است، بر زادآوری و پایداری آن و از طرف دیگر، بر افول و انحلال آن مؤثر است. توسعه کسب و کارهای کارآفرینانه مرهون شناسایی علل و عواملی مانند چرخه عمر آن کسب و کار است؛ بنابراین ضمن آموزش اصولی و شناسایی کارشناسانه کسب و کارهای زنان روستایی شهرستان و تعیین نسبی مراحل چرخه عمر کسب و کار ایشان می توان از موارد زیر استفاده کرد: الف) آموزش مهارت های مدیریتی (برنامه ریزی، سازماندهی، تصمیم گیری، هدف گذاری، انعطاف پذیری، ارتباطات، مدیریت زمان، طراحی استراتژی) به صورت ساده و قابل فهم برای اینکه زنان بتوانند مطابق با مراحل چرخه عمر کسب و کار خود، بهترین راهکار مدیریتی را اجرا کنند ب) مشاوره با زنان و شناسایی وضعیت کسب و کار و فضایی که در آن به فعالیت اقتصادی مشغول هستند تا وضعیت بازار، شناخته شده و برای هر کدام از کسب و کارها یا گروه های شغلی به وسیله کارشناسان استراتژی مناسب طراحی شود ج) ساماندهی و ارتباط بین گروه های شغلی و زنان از طریق شبکه های اجتماعی مجازی برای اینکه هر کدام از افراد بتوانند از تجربیات سایرین برای برطرف کردن چالش های شغل خود استفاده کنند د) ایجاد هاب کارآفرینی روستایی با استفاده از متخصصان موضوعی آشنا به شرایط روستا و به صورت ساده و در حد درک و فهم زنان روستایی برای اینکه حداکثر ایده های ناب را در منطقه کشف و توسعه داد.

- دولت متولی اصلی فعالیت های بخش کشاورزی در ایران است و به تبع آن، توسعه جوامع روستایی باید در اولویت های سیاست گذاری بخش کشاورزی باشد. به راحتی نمی توان نیمی از جامعه روستایی را در نظر نگرفت؛ زیرا که تجربه نشان داده است که زنان روستایی نقش بسیار تأثیرگذاری بر وضعیت معیشت خانوار در سطح خرد و همچنین سلامت جامعه روستایی در سطح کلان دارند. جامعه تولیدکننده و زادآور روستایی نیازمند توجه و حمایت است و متولیان امر می توانند تولیدکنندگان و به خصوص زنان روستایی را به وسیله مشوق های مالی، اجتماعی و شغلی به ادامه کار و توسعه فعالیت خود ترغیب کنند. نقش

مروجین و کارشناسان مرکز خدمات روستایی که در ارتباط دائم با جامعه روستایی هستند در این میان پررنگ و مهم است. از جمله می‌توان با استفاده و یا استخدام نیروهای آموزش‌دیده زن، ارتباط مؤثری بین زنان روستایی و دولت به وجود آورد. این پل ارتباطی، دغدغه‌های زنان تولیدکننده را به دولت می‌رساند و دولت نیز می‌تواند متناسب با نیازهای شهرستان مرودشت، بسته‌های تشویقی و حمایتی مناسب برای زنان ایجاد نماید.

References

- Abbasi, M., Jafari, H., & Alizadeh, K. (2021). Assessing the factors affecting the development of rural entrepreneurship: A case study of villages in Torbat-e Heydarieh, Kadkan district. *Propósitos y Representaciones*, 9(1), 874-888. doi:http://dx.doi.org/10.20511/pyr2021.v9nSPE1.874
- Abdi, E., TAGHDISI, A., & TAVAKOLI, J. (2021). Assessing the Impact of Government's Microfinance on the Economic Dimensions, Rural Entrepreneurship and Sustainable Employment of the Javanrud township, Kermanshah province. *Regional Planning*, 11(42), 119-136. doi: 10.30495/jzpm.2021.3967 [In Persian]
- Abiodun, D. M., Abimbola, F. O., & Clara, S.-F. B. (2014). Entrepreneurship development among Nigerian youths; Empirical identification of the driven factors. *International Journal of Business and Economics Research*, 3(6), 250-258. doi:10.11648/j.ijber.20140306.16
- Ahmad, N., Shaheen, N., & Hussain, S. (2021). Women entrepreneurship and empowerment in Pakistan: Gender, culture, education and policy in broader perspective. *Journal of Managerial Sciences*, 15(4), 16-33.
- Ahmadi, S., Kouhestani, H., Yadavar, H., & Sahbanali Fami, H. (2019). Designing a Sustainable Agricultural Entrepreneurship Development Model among Rural Women (Case Study: Kurdistan Province). *Journal of Agricultural Science and Sustainable Production*, 29(3), 237-251. [In Persian]
- Ahmadpour, A., Niknejad Alibani, A., & Shahraki, M. R. (2020). Factors affecting the Sustainable Livelihood of Female Household Heads as the Clients of Microcredit Funds in Rural Areas (Case Study: Rural Areas of Ghaemshahr County, Iran). *Journal of Research and Rural Planning*, 9(4), 1-21. doi:http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v9i4.84235
- Akhter, J., & Cheng, K. (2020). Sustainable empowerment initiatives among rural women through microcredit borrowings in Bangladesh. *Sustainability*, 12(6), 2275. doi:https://doi.org/10.3390/su12062275
- Alizadeh, M., Karshenasan, A., Kheirandish, M., & Mohammadi Khyareh, M. (2020). The impact of Business Environment on Entrepreneurship development and Economic Growth in Developing Countries. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 8(32), 716-742. doi: 10.30507/jmsp.2021.105738
- Al-shami, S. S. A., Muhamad, M. R., Majid, I., & Rashid, N. (2019). Women's entrepreneurs' micro and small business performance: insights from Malaysian microcredit. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 38(3), 312-338. doi:https://doi.org/10.1504/IJESB.2019.103433
- Aulia, M., & Evanita, S. (2020). *The influence of locus of control, need for achievement and campus environment on students' entrepreneurship interest of Universitas Negeri Padang*. Paper presented at the 4th Padang international conference on education, economics, business and accounting (PICEEBA-2 2019).
- Badkoo, B., Ghasemisani, M., Ranjbaraki, A., Shambayati, M., & Shakiba, A. (2022). The Effect of Microcredit on Empowerment, Job Creation and Poverty Reduction in the Development of Local Communities (Case Study: Ahmadi district, Hajiabad, Hormozgan). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 12(44), 201-226. doi: 10.22111/gaij.2022.39544.2955 [In Persian]
- Badzaban, F., Rezaei-Moghaddam, K., & Fatemi, M. (2020a). Analyzing the Resilience of Rural Women Entrepreneurs by Connor-Davidson Scale. *Science and Technology Policy Letters*, 10(1), 39-50 <https://doi.org/10.1001.1.24767220.1399.10.1.3.4> [In Persian]
- Badzaban, F., Rezaei-Moghaddam, K., & Fatemi, M. (2020b). Performance analysis of small and medium sized businesses among rural women in Fars province. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 7(2), 1-18. doi: 10.22069/jead.2021.18890.1461 [In Persian]
- Badzaban F, Rezaei-Moghaddam K, Fatemi M. (2020c). Entrepreneurship in Small and Medium-sized Enterprises of Rural Women of Fars Province: Application of Lifespan Resilience Scale-Business (LRS-B). *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*. 7(13), 12-23. doi:10.52547/jea.7.13.12 [In Persian]
- Bhuiyan, M. F., & Ivlevs, A. (2019). Micro-entrepreneurship and subjective well-being: Evidence from rural Bangladesh. *Journal of Business Venturing*, 34(4), 625-645. doi:https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2018.09.005
- Bouzarjomehri, K., Shajari, M., Sadeghloo, T., & Paseban, F. (2023). Investigating the effects of the microcredit fund on the economic and welfare empowerment of rural women Study area: Villages of Piveh zhan Dehistan. *Journal of Geography and Regional Development*, 3(1), 1-25. doi: 10.22067/jgrd.2023.81066.1246 [In Persian]
- Collier, J. (2020). *Applied structural equation modeling using AMOS: Basic to advanced techniques*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003018414>
- Duobienė, J. (2013). Corporate entrepreneurship in organisational life-cycle. *Economics and Management*, 18(3), 584-595. doi:http://dx.doi.org/10.5755/j01.em.18.3.5027
- Ehsanifar, T., Shahmoradi, M., Moradiyan, P., Rostami, F., & Farahmand, K. (2018). Rural Women's Entrepreneurship Development Barriers (Case Study: Women entrepreneurs in Lahijan city). *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 5(1), 93-106. doi: 10.22069/jead.2018.14882.1326 [In Persian]

- Etemad, H. (2022). Towards an integrated and longitudinal life-cycle framework of international entrepreneurship: Exploring entrepreneurial orientation, capabilities, and network advantages overcoming barriers to internationalization. *Journal of International Entrepreneurship*, 20(4), 503-536. doi:<https://doi.org/10.1007/s10843-022-00324-z>
- FAO. (2022). *Statistical yearbook 2022*. Retrieved from Rome: <https://doi.org/10.4060/cc2211en>
- FAO. (2023). *The state of food security and nutrition in the world 2023. Urbanization, agrifood systems transformation and healthy diets across the rural-urban continuum*. Retrieved from Rome: <https://doi.org/10.4060/cc3017en>
- Fars Agricultural Jihad Organization. (2021). *Annual statistics of agriculture and natural resources of Fars province in March 2021* [In Persian]
- Getahun, D. A. (2019). Locus of Control and Its Effect on Entrepreneurial Development among Final Year Students of College of Business & Economics. *Ethiopian Journal of Business Management and Economics*, 2(1), 21-21.
- Golkar Fard M, Rezaei-Moghaddam K, Fatemi M. (2020). Comparative Analysis of Entrepreneurship Contexts of Rural Women in Fars Province. *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 6(12), 35-47. doi:10.52547/jea.6.12.35 [In Persian]
- Hekmatyar, T., & davoodian, E. (2020). Recognition of Obstacles on Developing Entrepreneurship for Rural Carpet Weaving Women Case-study: Jamrud Rural District, Torbat-e Jam County. *Geography and Human Relationships*, 2(4), 413-432. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.26453851.1399.2.4.28.6> [In Persian]
- Hoseinzadeh, F., Ahmadpour, A., & Shahraki, M. R. (2021). Factors affecting the Sustainability of Rural Businesses Launched by Women Who Are Members of Microcredit Funds in Mazandaran Province. *Journal of Research and Rural Planning*, 10(4), 77-99. doi:<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v10i4.2012.1000>
- Izadi, B. H., Rezaei Moghaddam, K., & Asadollahpour, A. (2016). Influencing Factors and Obstacles for Accomplishing Entrepreneurship Development in Agricultural Home-Based Businesses in Villages of Shiraz. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 12(1), 39-51. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20081758.1395.12.1.3.4> [In Persian]
- Jamshidi, A.R., Jamini, D., & Nazari Sarmazeh, H. (2014). Studying Driving Forces and Hampering Factors Affecting Development of Rural Women's Entrepreneurship in Miankoh District, Ardal Township. *Quarterly Journal of Woman and Society*, 5(17), 75-94. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088566.1393.5.17.5.9> [In Persian]
- Jusaj, Y., & Abazi-Alili, H. (2022). Women Entrepreneurship Development in Kosovo: Challenges and Opportunities. *ENTRENOVA-ENTERprise REsearch INNOVation*, 8(1), 212-224. doi:<https://doi.org/10.54820/entrenova-2022-0020>
- Kanabi, T., & Tasie, G. O. (2020). Examining and evaluating Entrepreneurship Development and Business Climate in Northern Iraq. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 7(2), 194-201. doi:10.14738/assrj.72.7830.
- Khosravipour, B., Tahmasebi, M., & Ameri, M. (2021). Identifying the factors affecting the development of rural women entrepreneurship in Abadan County. *Space Economy & Rural Development*, 9(34), 217-238 <http://dorl.net/dor/20.1001.1.23222131.1399.9.34.11.0> [In Persian]
- khosravipour, B., & Karimi, N. (2019). Analysis of Factors Affecting the Rural Women's Entrepreneurship. *Geography and Human Relationships*, 2(1), 95-105. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.26453851.1398.2.1.7.5> [In Persian]
- Khosrowjerdi, M., Nooripoor, M., & Karami - Kaloos, A. (2023). Factors Affecting the Success of Nomadic Women's Micro-Credit Funds: The Case of Fars Province. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 18(2), 145-162. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20081758.1401.18.2.9.4> [In Persian]
- Kiyani, F., & Ghanbari, Y. (2022a). Analyzing the Impacts of Creating Microfinance Funds on the Development of Sustainable Employment in Rural Areas (Case Study: Razan and Famenin cities). *Journal of Geography and Regional Development*, 20(2), 75-51. doi:10.22067/jgrd.2021.68480.1009 [In Persian]
- Kiyani, F., & Ghanbari, Y. (2022b). Identify and analyze the role of micro-credit funds in Progress and development rurals(Case study: Razan and Famenin City). *Human Geography Research*, 54(3), 937-952. doi: 10.22059/jhgr.2021.318139.1008247 [In Persian]
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Mahboobi, M. (2023). Analysis of Achievements and Barriers of Rural Women Micro Credit Funds, Case Study: Golestan Province. *Village and Development*, 25(4), 87-112. doi:10.30490/rvt.2021.354063.1341 [In Persian]
- Mashapure, R., Nyagadza, B., Chikazhe, L., Msipa, N., Ngorora, G. K. P., & Gwiza, A. (2022). Challenges hindering women entrepreneurship sustainability in rural livelihoods: Case of Manicaland province. *Cogent Social Sciences*, 8(1), 2132675. doi: <https://doi.org/10.1080/23311886.2022.2132675>
- Matejun, M., & Mikoláš, Z. (2017). Small business life cycle: statics and dynamics (S&D) model. *Engineering Management in Production and Services*, 9(4), 48-58. Doi:10.1515/emj-2017-0030
- Moghaddas Farimani, S., & Mirtorabi, M. S. (2021). Identification of Economic Empowerment Facilitators of Rural Women (A case on members of rural women's Micro-Credit Funds in the province of Semnan). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 52(3), 553-567. doi:10.22059/ijaedr.2020.286690.668796 [In Persian]
- Moghaddas Farimani, S., Mirtalebi, M. S., & Ghaemmaghami, S. S. (2020). Social - Economic Empowerment of Rural Women and Effective Factors on It (Case Study: Members of Rural Women's Microfinance Funds in the Zanjan Province). *Rural Development Strategies*, 7(3), 347-363. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23832657.1399.7.3.7.8> [In Persian]

- Mosca, L., Gianecchini, M., & Campagnolo, D. (2021). Organizational life cycle models: a design perspective. *Journal of Organization Design*, 10, 3-18. doi:<https://doi.org/10.1186/s41469-021-00090-7>
- Movahedi, R., & Pouya, M. (2023). Barriers and Solutions for the Development of Women's Home-Based Businesses (Case Study: Vulnerable Women in Hamedan City). *Education and Management of Entrepreneurship*, 2(1), 93-107. doi: 10.22126/eme.2023.2507 [In Persian]
- Nematollahi, m. J., Kaboli, S. H., Yazdani, M., & Mohammadi, Y. (2019). Rural women's microfinance funds mediator to change in environmental attitudes and desert control and management-Case study: carbon sequestration project, south Khorasan. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 26(1), 103-116. <https://doi.org/10.22092/ijdr.2019.119330> [In Persian]
- Obaji, N. O., & Olugu, M. U. (2014). The role of government policy in entrepreneurship development. *Science Journal of Business and Management*, 2(4), 109-115. doi: 10.11648/j.sjbm.20140204.12
- Onileowo, T. T. (2024). Exploring the Influence of Government Policy on Entrepreneurship Development. *British Journal of Multidisciplinary and Advanced Studies*, 5(1), 198-211. doi:<https://doi.org/10.37745/bjmas.2022.0421>
- Pocviciene, R. (2022, 7-9 November). *Development of entrepreneurship skills in higher education*. Paper presented at the 15th annual International Conference of Education, Research and Innovation, Seville, Spain.
- Pocviciene, R. (2023, 13-15 November). *University and industry cooperation in development of student's entrepreneurship skills*. Paper presented at the 16th annual International Conference of Education, Research and Innovation, Seville, Spain.
- Putta, S. S. (2014). Improving entrepreneur's management skills through entrepreneurship training. *Journal of Commerce and Management Thought*, 5(3), 459-474. doi:<http://dx.doi.org/10.5958/0976-478X.2014.00334.6>
- Rashidian, F., Kalantari, Kh., Barati, A.A. 2022. Challenges and solutions for rural entrepreneurship development in Bahar county. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 8(4), 1-20. DOI: 10.22069/JEAD.2022.19788.1557 [In Persian]
- Rezaei-Moghaddam, K., & Izadi, H. (2019). Entrepreneurship in small agricultural quick-impact enterprises in Iran: Development of an index, effective factors and obstacles. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 9, 1-21. doi:<https://doi.org/10.1186/s40497-018-0133-3>
- Rezaei-Moghaddam, K., Karami, O., & Fatemi, M. (2019). The comparative analysis of marketing activities among rural women entrepreneurs in Fars province, Iran. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 9, 1-20. doi:<https://doi.org/10.1186/s40497-019-0189-8>
- Seyed Tabatabaei, Z., & Fatemi, M. (2023). Analysis of the Effects of Rural Women Small and Medium-Sized Enterprises (The Case of Marvdasht County, Fars Province). *Geography and Human Relationships*, 6(2), 208-229. doi: 10.22034/gahr.2023.384501.1811 [In Persian]
- Shahrabi, B., Ashrafi, M., Samiee, R., & Abbasi, E. (2019). A comparative study of modern financing tools in the life-cycle of small and medium businesses. *Journal of Advanced Pharmacy Education & Research*, 9(2), 93-101.
- Shahvand, S., Omid Najaf Abadi, M., & Farajallah Hosseini, S. J. (2022). Paradigmatic model of rural women's social entrepreneurship development using Grounded theory. *Geography and Development*, 20(69), 152-182 doi: 10.22111/gdij.2022.7279 [In Persian]
- Tahmasebi A, Fakhrabadipur F. The role of microcredit funds in promoting the social capital of villagers Case study: Hosseinan Village in Damghan County. *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 23(69), 277-297. <http://dx.doi.org/10.61186/jgs.23.69.277> [In Persian]
- Tubulingane, B. S. (2020). Sustainable entrepreneurship and management skills at a crossroad in the circular economy *Handbook of Research on Entrepreneurship Development and Opportunities in Circular Economy*, 501-519. IGI Global. doi:10.4018/978-1-7998-5116-5.ch026
- Ustinova, K. A. (2021). Necessity-Based and Opportunity-Based Entrepreneurship: Socio-Demographic Features of the Employed and Their Potential Realization. *Ekonomicheskie i Sotsialnye Peremeny*, 14(3), 215-231. doi:10.15838/esc.2021.3.75.13
- Valizadeh, M., Rostami, F., Shiri, N., & Khoshmaram, M. (2022). Analysis of Effective Factors on Identifying Entrepreneurial Opportunities among Rural Women Members of Kermanshah Microcredit Funds. *Woman in Development & Politics*, 20(4), 697-721. doi: 10.22059/jwdp.2022.339102.1008164 [In Persian]
- Valizadeh, M., Rostami, F., Shiri, N., & Khoshmaram, M. (2019). Analysis of social capital status among women entrepreneurs in rural microcredit funds. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 6(3), 37-52. doi: 10.22069/jead.2021.18602.1435
- Von Wobeser, L. H. (2016). Life cycle in organizations: A stationery shop case study. *Journal of Business Case Studies*, 12(1), 35-40. [In Persian]
- WEForum. (2023). *The global risks report 2023*. Retrieved from Switzerland: <https://www.weforum.org/reports/globalrisks-report-2023/>
- Xu, F., Kellermanns, F. W., Jin, L., & Xi, J. (2020). Family support as social exchange in entrepreneurship: Its moderating impact on entrepreneurial stressors-well-being relationships. *Journal of Business Research*, 120, 59-73. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.07.033>